

Inced

Inclusive Education

(Ne)Vadovas

Žingsniai
įtraukiosios
mokymosi
aplinkos link

Erasmus+

erasmus+ and
european solidarity
corps agency

2023

Šis vadovas parengtas kaip programos „Erasmus+“ strateginės partnerystės projekto "IncEd: Inclusive Education" rezultatas. Projektą įgyvendina „Vivere Kool“ (Estija) kartu su „Shokkin Group“ (Estija), „Produções Fixe“ (Portugalija), „Ticket2Europe“ (Ispanija) ir Cesio „Berzaine“ pradinė mokykla (Latvija), remiant Estijos nacionalinei agentūrai.

Vadovėlio fragmentus galima laisvai naudoti bet kokioje švietimo veikloje, nurodžius šaltinį.

Šis leidinys parengtas gavus Europos Sąjungos programos „Erasmus+“ finansinę paramą. Šiame leidinyje išsakytos nuomonės yra tik autorių ir neatspindi projekto finansuotojų nuomonės. Europos Komisijos parama šio leidinio leidybai nereiškia, kad ji patvirtina šį turinį ir Komisija nėra atsakinga už bet kokią jame pateiktos informacijos panaudojimą.

Leidinį parengė:

Julija Stolberova ir Irina Landa - nevyriausybinių organizacijų "Vivere mokykla" atstovės, prie kurių prisidėjo Sarmitė Gaike ir Inese Aide - Cesis Berzaine pradinės mokyklos atstovės.

Ypatinga padėka IncED projekto komandai: Ana Rita Camará, Jo Claeys, Olalla González, Pavel Vassiljev, Pablo Larrubia Sande.

Redagavo ir sukūrė:

Olalla González

Į lietuvių kalbą vertė:

Monika Kalinina

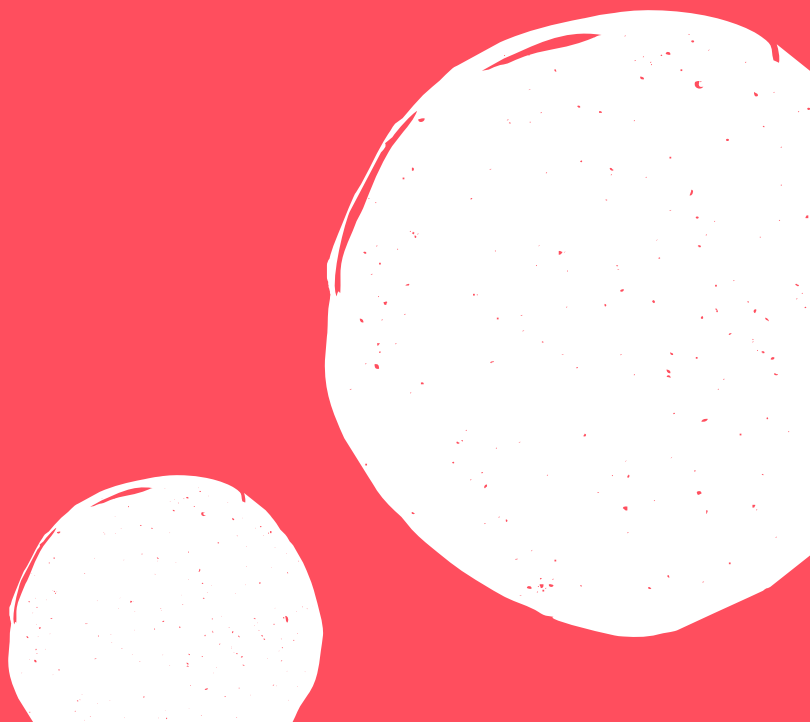

TURINYS

1. ĮVADAS	4
Apie projektą	4
Apie šį vadovą	6
Apie leidinį sukūrusias organizacijas	8
Apie finansuojančias institucijas	10
2. VIKTORINA	12
3. KAS YRA ĮTRAUKUSIS UGDYMAS?	15
4. TERMINOLOGIJA	22
Žodynėlis	26
5. IŠŠŪKIAI	37
6. ĮTRAUKIOJO UGDYMO VEIKLOS CIKLAS	50
Struktūrinis pritaikymas	56
7. METODO PRITAIKYMAS	60
8. GALIMA IR NEGALIMA	65
9. KITI ŠALTINIAI	75
10. PRATARMĖ	81
VIKTORINOS REZULTATAI	82

„Jei
nekeisite
krypties,
galite
atsidurti
ten, kur
keliaujate.”

—*Lao Tzu*

1 VADAS

APIE PROJEKTĄ

Integracija, įtrauktis, įtraukusis ugdymas ir priėmimas. Šiandien tai dažnai vartojami žodžiai, kuriuos vieni žmonės vartoja intuityviai, kiti - sąmoningai. Dauguma iš mūsų tikrai nori gyventi teisingoje, lygiateisėje visuomenėje, tačiau dar labiau nei lygybės mums reikia teisingumo.

Nuolatinis noras judėti į priekį paskatino mus sukurti projektą "IncED: Inclusive Education" pagal "Erasmus+" programą.

Projekto tikslas - parengti praktinį vadovą bei konkrečių priemonių rinkinį pedagogams, kuriuos būtų galima praktiškai pritaikyti. Kartu su penkiais švietimo ir darbo su jaunimu srities atstovais iš Estijos, Latvijos, Portugalijos ir Ispanijos įsitraukėme į šią įtraukią teisingumo kelionę pasitelkdami savo žinias ir patirtį. Mūsų visų stipriosios pusės kartu sudėjus aprėpia tai, ko nežinojome būdami atskirai.

Projekto tikslai yra šie:

- Paaiškinti skirtingų gebėjimų ir integracinio bendradarbiavimo terminus ir pabrėžti, kad tai yra galimybė, o ne iššūkis.
- Pritaikyti esamus ir sukurti naujus edukacinius žaidimus ir metodus, skirtus darbui skirtingų gebėjimų grupėse, kurie gali būti naudojami neformaliojo ir formaliojo mokymosi kontekste, dirbant su 13-18 metų amžiaus jaunimu.
- Skatinti įtraukųjį švietimą skirtingų suinteresuotų šalių tarpe.
- Praturtinti darbo su jaunimu ir švietimo veiklas kokybiškomis, neformaliai ugdymui parengtomis naudoti priemonėmis, lengvai pritaikomomis skirtingų gebėjimų grupėms.

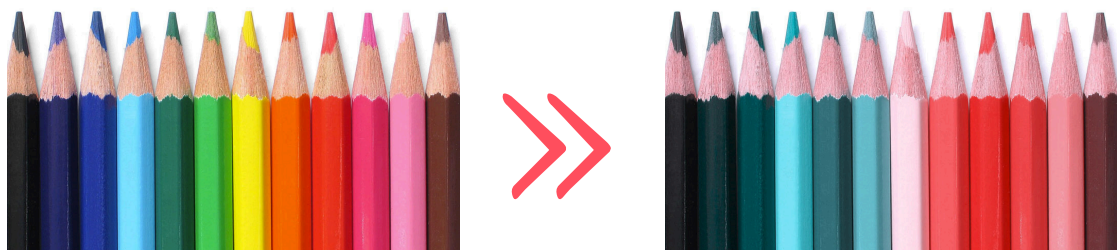
MŪSŲ VIZUALINIO IDENTITETO ISTORIJA

„Inclusive Education” (IncEd) - tai projektas apie prieinamumą ir įtrauktį švietimo ir darbo su jaunimu srityse, todėl norėjome kuo daugiau dėmesio skirti visoms detalėms, galinčioms mums padėti "kalbėti":

MŪSŲ SPALVOS

Žvelgiant į spalvas, kurios sudaro mūsų vizualinį identitetą, galima pamanyti, kad tai tik dar viena pastelinių tonų paletė, perteikianti šilumą, harmoniją ar ramybę. Tačiau už šių spalvų slypi dar daugiau prasmės: tai spalvos, kurias „tritanopija” sergantys žmonės suvokia žiūrėdami į įprastą „vaivorykštės paletę”.

Žmonės, sergantys „tritanopija”, mėlyną spalvą painioja su žalia, o geltoną - su violetine. Taip yra todėl, kad visiškai trūksta akies S formos kūgių ir yra tik ilgųjų ir vidutinių bangų kūgiai

MŪSŲ TIPOGRAFIJA

„OpenDyslexic” yra atviras šriftas, sukurtas siekiant pagerinti skaitymo galimybes skaitytojams, turintiems disleksiją. Raidžių apačios yra sunkaus svorio, nurodančios kryptį, todėl skaitytojai gali greitai suprasti, kuri raidės dalis yra apačioje, o tai padeda atpažinti teisingą raidę ir neleidžia smegenims jų suklikti.

Daugiau informacijos: <https://opendyslexic.org/>

APIE ŠĮ VADOVĄ

Pagrindinis šio vadovo tikslas - paskatinti mažiau galimybių ir specialiųjų poreikių turinčius jaunuolius dalyvauti aktyviame socialiniame gyvenime, o visų tipų socialinių renginių organizatoriams nebijoti dirbti su skirtingų gebėjimų grupėmis.

Kad tai pasiektumėte, šiame vadove rasite:

Suprantamai pateiktą mūsų įtraukties viziją, teigiamus ir neigiamus pavyzdžius iš asmeninės patirties ir humoro jausmą.

Įtraukimo ir gebėjimų stiprinimo priemonės.

Daugiau informacijos apie skirtingų gebėjimų grupės poreikius ir galimybes.

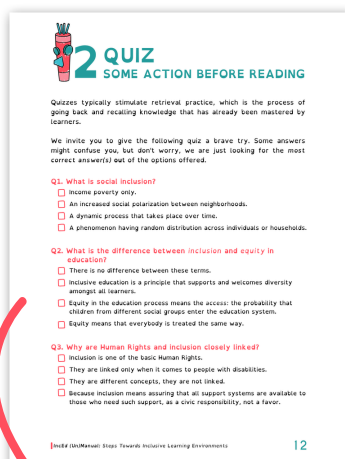

Gerosios praktikos pavyzdžius, padėsiančius gerinti įtraukimų jaunimo projektų kokybę.

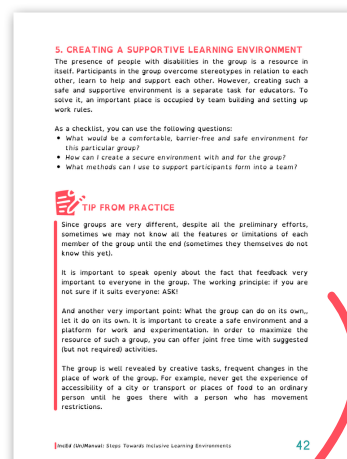
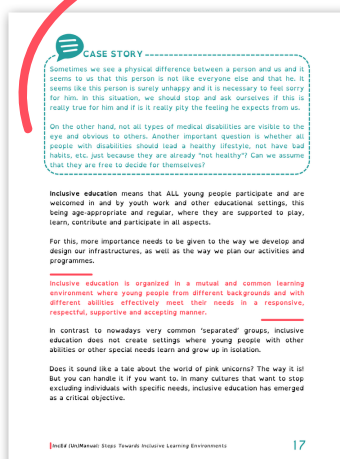

Konkrečius žingsnius, kaip tapti sėkmingu įtraukimų renginių organizatoriumi.

Pavyzdžiai

Interaktyvus
turinys

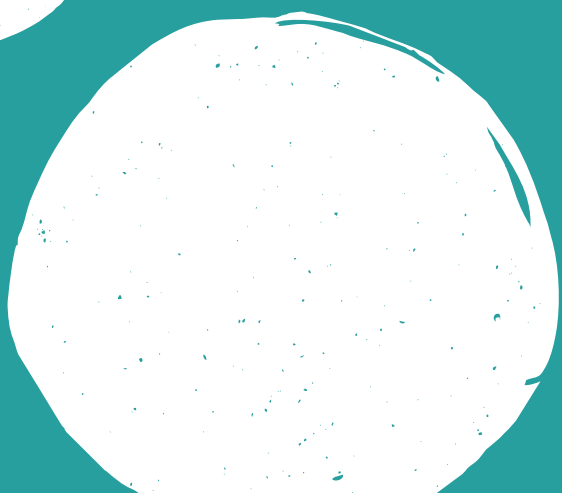
Praktiniai
patarimai

Svarbu!

Tai ne akademinis darbas, o patirties ir atvejų iš mūsų praktikos rinkinys.

„Svajonė
prasideda nuo
mokytojo, kuris
jumis tiki,
skatina ir veda į
kitą lygmenį,
kartais
pabaksnodamas
aštria lazdele,
vadinama tiesa.”

—*Dan Rather*

APIE LEIDINĮ SUKŪRUSIAS ORGANIZACIJAS

Kas gi yra tas „mes“?

Mes esame penki švietimo veikėjai iš Estijos, Latvijos, Portugalijos ir Ispanijos. Tai superherojų komanda, turinti labai skirtingų supergalių ir siekianti sukurti motyvuojantį, praktišką ir naudingą vadovą.

HKO Vivere kool (Estija)
(Projekto koordinatorius)

www.viverekool.ee

www.facebook.com/viverekool

Tai jauna ir eksperimentinė organizacija, įkurta 2018 m., siekiant įgyvendinti seniai puoselėtą svajonę - atidaryti įtraukiąją privačią mokyklą Taline.

Mokyklos koncepcija - sukurti įtraukią mokymosi aplinką ir sukurti paramos sistemą, apimančią naujų inovatyvių metodikų kūrimą ir mokymus mokytojams bei specialistams, dirbantiems su vaikais, turinčiais prieinamumo poreikių.

Shokkin Group International (Estija)

www.shokkin.org

www.facebook.com/shokkinint

„Shokkin Group International“ (SGI) yra jaunimo organizacijų tinklas, kurį sudaro jaunimo darbuotojai, jaunimo lyderiai, jaunimo organizacijos ir jaunimas iš visos Europos, įkurtas 2015 m. Estijoje, kaip stiprių tarptautinių ryšių ir bendradarbiavimo istorijos tarp paprastų jaunimo organizacijų rezultatas.

SGI prisideda prie mokymo ir neformaliojo mokymosi veiklų bei metodų darbo su jaunimu srityje plėtojimo, taip pat siūlydama atvirojo kodo ir savarankiškai leidžiamus mokomuosius žaidimus, ekspertinius straipsnius ir vadovus su jaunimu dirbantiems asmenims. Organizacija aprūpina jaunimo srities specialistus novatoriškais metodais, medžiaga ir praktine patirtimi.

Cēsu Bērzaines pamatskola (Latvija)

www.csip.lv

www.facebook.com/CesuMezaSkola

Tai pradinį išsilavinimą teikianti mokykla, kurioje pagal įvairias ugdymo programas mokosi daugiau kaip 300 mokinių. Istoriskai mokykla buvo skirta tik specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams, tačiau pagrindinė jos vertybė - žmogiškasis orumas: mokytojai, kurie supranta kasdienius ir būsimus vaikų poreikius, tiki kiekvieno vaiko gebėjimu siekti tikslų, įkvepia ir palaiko vaikus jų pačių kelyje.

Per pastaruosius kelerius metus mokykloje taip pat įkurta ugdymo programa, pagal kurią neurotipiniams vaikams siūlomas įtraukusis ugdymas.

PRODUÇÕES FIXE
FORMAÇÃO / COACHING
CRIAÇÃO DE LUGOS EDUCATIVOS

Produções Fixe (Portugalija)

www.facebook.com/ProducoesFixe

„Produções Fixe“ yra 2010 m. įsteigta maža įmonė, pasižyminti socialine atsakomybe, bei kurios veikla orientuota į kelis pagrindinius aspektus: socialinio darbo ir darbo su jaunimu mokymą (vietinį, nacionalinį ir tarptautinį), švietimo priemonių kūrimą, vystymą ir gamybą, bendruomenės kūrimą, kultūros paveldą ir įsidarbinimo galimybių kūrimą.

Pastaraisiais metais „Produções Fixe“ specializavosi kuriant žaidimais paremtas mokymosi priemones socialiai aktualiomis temomis ir suintensyvino veiksmus įsidarbinimo galimybių kūrimo vietos lygmeniu srityje, kurdama erdves, kuriose technologijos, skaitmeninimas ir vietos išteklių (tiek žmogiškieji, tiek materialiniai) žengia koją kojon.

Ticket2Europe (Ispanija)

www.ticket2europe.eu

www.facebook.com/ticket2europe

„Ticket2Europe“ yra 2016 m. Ispanijoje įkurta organizacija, kurios misija - atverti jaunimui naujus kelius ir tobulėjimo galimybes.

Jos veikloje dalyvauja įkvepiančių ir motyvuotų žmonių komanda, kurios bendra svajonė - skleisti žinią apie tarptautinės patirties magiją, o jos veikla ir projektai orientuoti į sritis, susijusias su Europos vertybėmis ir tokiomis temomis kaip žmogaus teisės, socialinė įtrauktis, taikos kūrimas ar jaunimo įsidarbinimo galimybės.

APIE FINANSUOJANČIAS INSTITUCIJAS

„Erasmus+“ - tai ES programa, skirta švietimui, mokymui, jaunimui ir sportui Europoje remti. Programoje daug dėmesio skiriama socialinei įtraukčiai, ekologiniam ir skaitmeniniam perėjimui ir jaunimo dalyvavimo demokratiame gyvenime skatinimui.

Programa „Erasmus+“ suteikia galimybių įvairaus amžiaus žmonėms, padeda jiems tobulėti ir dalytis žiniomis bei patirtimi įvairių šalių institucijose ir organizacijose. Programa taip pat suteikia galimybių įvairioms organizacijoms, įskaitant universitetus, švietimo ir mokymo įstaigas, analitinius centrus, mokslinių tyrimų organizacijas ir privačias įmones.

Išsamią informaciją apie šias galimybes, įskaitant tinkamumo kriterijus, rasite programos „Erasmus+“ vadove.

Daugiau informacijos: ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_en

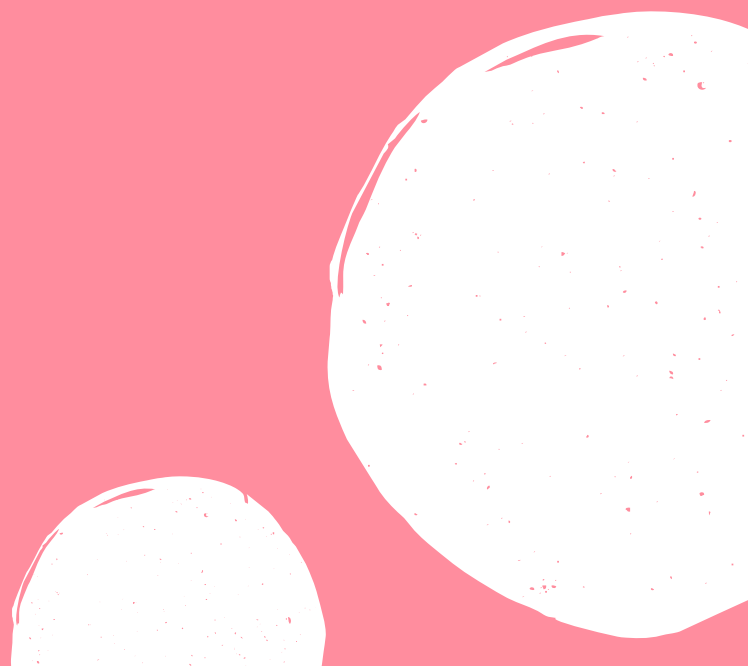

Siekdama, kad programa „Erasmus+“ būtų kuo arčiau naudos gavėjų ir kad ji gerai veiktų įvairiose šalyse, ES bendradarbiauja su nacionalinėmis agentūromis, kurios valdo programą.

Nacionalinės agentūros yra įsikūrusios Programos šalyse, o jų vaidmuo apima informacijos apie „Erasmus+“ teikimą, finansuotinių projektų atranką, „Erasmus+“ stebėseną ir vertinimą, paramą pareiškėjams ir dalyviams, bendradarbiavimą su kitomis nacionalinėmis agentūromis ir ES, „Erasmus+“ propagavimą ir dalijimąsi sėkmės istorijomis bei gerąja patirtimi.

„Teorija - kai viską
žinai, bet niekas
neveikia, o praktika
- kai viskas veikia ir
niekas nežino kodėl.
Čia teorija derinama
su praktika: niekas
neveikia ir niekas
nežino kodėl.”

—*Albert Einstein*

2 VIKTORINA

ŠIEK TIEK PRAKTINĖS VEIKLOS PRIEŠ PRADEDANT SKAITYTI

Paprastai viktorinos skatina atgaminimo praktiką, t.y. procesą, kurio metu grįžtama prie jau įsisavintų žinių ir jos prisimenamos.

Kviečiame drąsiai išbandyti šią viktoriną. Kai kurie atsakymai gali jus šiek tiek sugluminti, tačiau nesijaudinkite dėl to, tiesiog ieškokite teisingiausio (-ių) atsakymo (-ų) iš pasiūlytų variantų.

K1. Kas yra socialinė atskirtis?

- ☐ Tik finansinis skurdas.
- ☐ Padidėjusi socialinė poliarizacija (susiskirstymas į skirtingas grupes).
- ☐ Dinamiškas procesas, vykstantis per tam tikrą laiką.
- ☐ Reiškinys, turintis atsitiktinį pasiskirstymą tarp asmenų ar namų ūkių.

K2. Kuo skiriasi ugdyme - įtrauktis ir lygybė?

- ☐ Šie terminai nesiskiria.
- ☐ Įtraukusis ugdymas - tai principas, kuris skatina ir palaiko visų besimokančiųjų įvairovę.
- ☐ Lygybė švietimo procese reiškia prieinamumą: tikimybę, kad vaikai iš skirtingų socialinių grupių pateks į švietimo sistemą.
- ☐ Lygybė reiškia, kad su visais elgiamasi vienodai.

K3. Kodėl žmogaus teisės ir įtrauktis yra glaudžiai susiję?

- ☐ Įtrauktis yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių.
- ☐ Jie susiję tik kai kalbama apie sveikatos sutrikimų turinčius asmenis.
- ☐ Tai skirtingos sąvokos, jos nėra susijusios.
- ☐ Nes įtrauktis reiškia, kad užtikrinama, jog visos paramos sistemos būtų prieinamos tiems, kuriems tokios paramos reikia, ir tai yra pilietinė atsakomybė, o ne paslauga.

K4. Kaip manote, kas yra „apsaugotos charakteristikos“?

- ☐ lyties pakeitimas ir seksualinė orientacija.
- ☐ Renginių planavimas, atsižvelgiant į ankstyvuosius pauščius ir naktines pelėdas.
- ☐ Negalia ir amžius.
- ☐ Nekilnojamojo turto nuosavybė.

K5. „Įtraukusis ugdymas“ reiškia:

- ☐ Daugiapakopė mokymosi aplinka.
- ☐ Gali dalyvauti visi jaunuoliai ir jie yra laukiami. Atitinka amžiaus reikalavimus ir yra reguliariai organizuojama. Jaunuoliai skatinami žaisti, mokytis, bendradarbiauti ir visur dalyvauti.
- ☐ Specialiųjų poreikių turintys asmenys gali lankyti kai kurias pamokas kartu su kitais.
- ☐ Visi turi vienodas sąlygas ir taisykles.

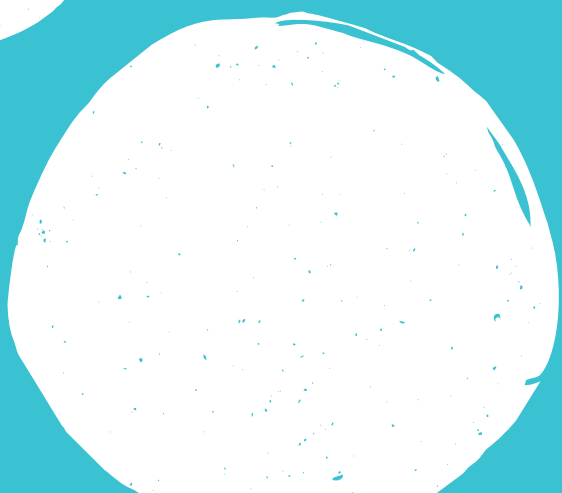
K6. Kokie yra įtraukiojo ugdymo privalumai?

- ☐ Didžiausia nauda yra tiems, kurie turi raidos ypatumų, lyginant su kitais.
- ☐ Laimi visi, nes įtrauki aplinka labai padeda tobulėti ir praturtina.
- ☐ Tai yra utopija. Iš esmės niekas negauna naudos iš to.
- ☐ Laimi valstybė, mažindama įtraukiųjų grupių švietimo lygį.

Vienaip ar kitaip, atsakymus rasite mūsų tekstuose ir savo mintyse. Ar bent jau savo širdyse. Mėgaukitės skaitymu!

„Žinoti nereiškia
suprasti. Yra
didelis skirtumas
tarp žinojimo ir
supratimo: galite
daug apie ką nors
žinoti, bet iš
tikrųjų to
nesuprasti.”

—*Charles Kettering*

3 KAS YRA ĮTRAUKUSIS UGDYMAS?

ĮTRAUKTIES SĄVOKOS SUPRATIMAS

Apie įtrauktį tikrai galime pasakyti, kad ji priklauso nuo kiekvieno ir daro įtaką kiekvienam. Kiekvienas iš mūsų gali būti įtraukaus, įvairaus, prieinamo pasaulio kūrėjas, kuriame kiekvienas gali rasti sau tinkamą vietą.

Čia neišvardysime įvairialypio ir teisingo pasaulio privalumų, tačiau kiekvienas iš mūsų, sąmoningai ar ne, kiekvieną dieną ar kartą per mėnesį, galime daryti mažus dalykus, kurie gali padaryti aplinką ir mūsų tarpusavio santykius įtraukesniais.

Labai dažnai, kad mus supantis pasaulis taptų įtraukesnis, mums tiesiog reikia būti lankstesniems ir atsiriboti nuo stigmų.

Dažniausiai tam nereikia didelių pastangų. Du paprasti pavyzdžiai? **Skaitykite.** Apie viską, bet ypač bent šiek tiek apie įtrauktį, skirtumus, diagnozes, lytį ir pan. **Bendraukite** su naujais žmonėmis. Lygiavertiškai. Sužinokite, pastebėkite, kuo žmonės skiriasi nuo jūsų.

PAVYZDYS

Kviesdami vaikus į savo vaiko gimtadienį, pagalvokite, ar visiems linksmybės bus prieinamos. Rengdami pasakojimą kolegoms, pagalvokite, galbūt reikėtų peržvelgti terminologiją, ar vertėtų paieškoti prieinamesnių pateikimo formų. Susidūrę su neįprastu žmogaus elgesiu gatvėje, neskubėkite jo neigiamai vertinti. Renkantis kolegą atsižvelkite tik į profesinius kriterijus.

Iš esmės svarbu suvokti įtrauktį plačiame įvairių socialinių grupių (tautinių mažumų, lyčių ir kt.) kontekste, tačiau šiame vadove ketiname daugiau kalbėti apie žmones, susiduriančius su negalia.

Visuomenės pasirengimas pokyčiams, atskirties, stigmų ir kliūčių pašalinimas turi įtakos įtraukties idėjai. Tačiau norint įgyvendinti įtrauktį, reikia apskritai suprasti, kas iš tikrųjų yra įtrauktis. Pradėsime nuo įtraukties apibrėžimo.

Įtrauktis laikoma visuotine žmogaus teise. Įtraukties tikslas - apimti visus žmones, nepriklausomai nuo jų rasės, lyties, negalios, sveikatos ar kitų poreikių. Tai reiškia, kad reikia suteikti lygias galimybes ir prieinamumą, atsikratyti diskriminacijos ir netolerancijos (pašalinti kliūtis), ir tai turi įtakos visiems viešojo gyvenimo aspektams. Kitaip tariant, tai reiškia, kad negalia turintys jaunuoliai turi teisę dalyvauti bet kokiuose jaunimo projektuose.

¹
„The Harris Poll“ tyrimo duomenimis, negalią turintys asmenys laikomi didžiausia mažuma pasaulyje.

Socialinė įtrauktis - tai procesas, kurio metu gerinamos asmenų ir grupių dalyvavimo visuomenėje sąlygos: didinami dėl jų tapatybės nepalankioje padėtyje esančių asmenų gebėjimai, galimybės ir orumas.

Tai reiškia, kad turime planuoti išteklius taip, kad kuo mažiau būtų atskirtų patiriančių žmonių ir suteikti galimybę dalyvauti (kiek įmanoma) visiems. Kiek įmanoma, visos struktūrų siūlomos paslaugos turėtų būti kuriamos, atsižvelgiant į gyvenimo situacijų ir tapatybių įvairovę.

Socialinė įtrauktis yra įvairovės atsiradimas pagal „normą“, o įvairovė yra galimybė, kuria kiekvienas gali praturtinti savo socialinį gyvenimą.

Paklauskite savęs, kas yra „normalu“?

Išsiaiškinkite konkrečių pavyzdžių, paaiškėdama, kad skirtingiems žmonėms tas pats dalykas bus ir „norma“, ir „ne norma“. Pavyzdžiui, daugumai šalių varlių mėsos valgymas yra „ne norma“, tačiau prancūzai tikrai užginčys šį teiginį.

1. <https://theharrispoll.com>

PAVYZDYS

Kartais matome fizinį skirtumą tarp žmogaus ir mūsų, ir mums atrodo, kad šis žmogus nėra toks, kaip visi kiti. Atrodo, kad šis žmogus tikrai yra nelaimingas ir kad reikia jo gailėtis. Šioje situacijoje turėtume sustoti ir paklausti savęs, ar tikrai taip yra su šiuo žmogumi ir ar tikrai iš mūsų tikimasi gailesčio.

Kita vertus, nevisų rūšių sveikatos sutrikimai yra matomi akimis ir akivaizdūs kitiems. Kitas svarbus klausimas - ar visi žmonės, turintys ribotas galimybes dėl sveikatos sutrikimų, turėtų laikytis sveikos gyvensenos, neturėti žalingų įpročių ir t.t. vien todėl, kad jie ir taip yra „nesveiki"? Ar galime daryti prielaidą, kad jie yra laisvi patys nuspręsti?

Įtraukusis ugdymas reiškia, kad VISI jaunuoliai gali dalyvauti ir yra laukiami darbo su jaunimu ir kitose ugdymo įstaigose ir jose, tai yra pagal amžių ir reguliariai, kur jiems padedama žaisti, mokytis, prisidėti ir dalyvauti visais aspektais.

Todėl reikia labiau atsižvelgti į tai, kaip plėtojame ir projektuojame savo infrastruktūrą, bei kaip planuojame savo veiklą ir programas.

Įtraukusis ugdymas organizuojamas savitarpio ir bendroje mokymosi aplinkoje, kurioje skirtingo išsilavinimo ir skirtingų gebėjimų jaunuoliai efektyviai atliepia savo poreikius reaguodami, gerbdami, palaikydami ir priimdami.

Priešingai nei dabar labai paplitusiose „atskirtose" grupėse, įtraukusis ugdymas nesukuria aplinkos, kurioje kitų gebėjimų ar kitų specialiųjų poreikių turintys jaunuoliai mokytųsi ir augtų atskirti.

Ar tai skamba kaip pasaka apie rožinių vienaragių pasaulį? Taip ir yra! Bet jei norite, galite tai įveikti. Daugelyje kultūrų, norinčių nebeatskirti specialiųjų poreikių turinčių asmenų, įtraukusis ugdymas tapo itin svarbiu tikslu.

Norint spręsti klausimus, susijusius su švietimo įstaigų prieinamumu ir teisingumu, labai svarbu suprasti, kas yra įtraukti, kas atskirti ir kas nedalyvauja procesuose.

Nors visoje ES² nėra vienos specialiųjų ugdymosi poreikių apibrėžties, dauguma apibrėžčių apima įvairias negalias, tokias kaip, fizinė, protinė, kognityvinių procesų ir mokymosi negalia. Tačiau specialiųjų ugdymosi poreikių tikslinė grupė apima² ir gabius ir (arba) itin gabius mokinius.

Ar sunku vienoje erdvėje dirbti su įprastais mokiniais ir mokiniais, kuriems reikia papildomos pagalbos? Taip, dažnai tai būna labai sunku. Ar verta? Vėlgį, taip, tai labai praturtina visus dalyvius.

Įsivaizduokime, kad kalbame apie savo vaiką. Apie mūsų labai gražų ir mylimiausią kūdikį. Ar norime, kad mūsų kūdikis žinotų, kas yra gerumas, savitarpio pagalba, lygybė, pripažinimas? Ar norime, kad visos šios nuostabios savybės būtų mūsų vaiko įgūdžiai? Ar kas nors gali įgyti įgūdžių be praktikos? O ar norime, kad mūsų vaikas visa tai praktikuotų?

Tuomet turime sukurti erdvę, kurioje kiekvienas vaikas galėtų ugdytis ir įgyti tokių įgūdžių. Tai turėtų būti kuo saugesnė, apgalvota erdvė, kurioje prireikus būtų užtikrinta pagalba. Tai racionaliai suplanuota erdvė mokymuisi mišrių gebėjimų grupėje.

Tiesiogine šio žodžio prasme bet koks įprastas šiuolaikinis ugdymas yra įtraukusis. Klasėse mokosi berniukai ir mergaitės, skirtingos odos spalvos, kilę iš šeimų, priklausančių skirtingoms religinėms bendruomenėms, gyvenantys skirtinguose miesto rajonuose ar priemiesčiuose, kartais net vaikai, kurie gerai nemoka kalbos, dėstomos mokykloje. Klasėse mokosi vis daugiau įvairaus amžiaus vaikų. Šiuo metu daugiau dėmesio skiriama kiekvieno asmens ugdymo proceso kūrimui, o ne visiems vienodo ugdymo pritaikymui.

Nepaisant to, sąvoka „įtraukusis ugdymas“ vis dar yra gana bauginanti.

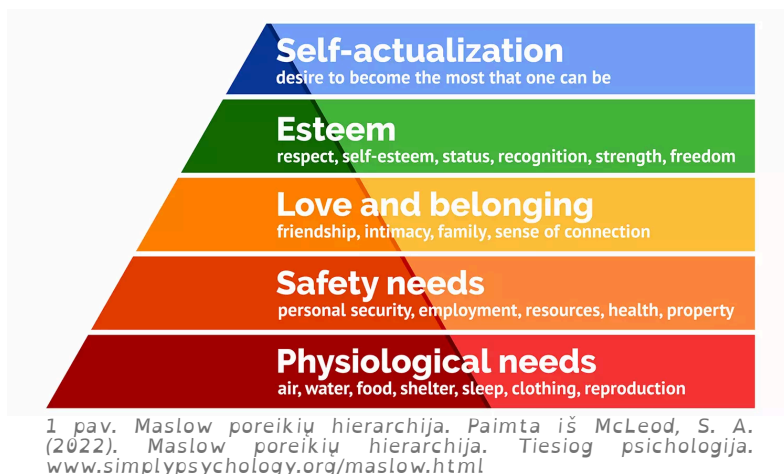
2. Europos Komisija, Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas, Vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, galimybės gauti kokybišką išsilavinimą, Leidinių biuras, 2019 m., <https://data.europa.eu/doi/10.2767/440746>.

PAVYZDYS

Mokykloje skiriame daug laiko ir energijos atmosferai kurti. Dažnai sulaukiame ne itin malonių pastabų, kad turėtume labiau rūpintis ugdymo kokybe, o ne aplinka. Tačiau po kelerių metų pastebėjome, kad tinkamoje atmosferoje vaikai nesukčiauja. Jie nėra tinginiai. Jiems tiesiog to daryti nereikia. Jie domisi savo rezultatais ir jiems įdomu sužinoti, kokia kryptimi jiems reikia tobulėti, jei jie to nori.

Esame įsitikinę, kad taip yra dėl atmosferos kūrimo. Prisiminkime **A. Maslow poreikių piramidę**: kad man taptų įdomu viskas pasaulyje, turi būti patenkinti mano **fiziologiniai poreikiai** (oro, maisto, vandens, pastogės, aprangos, šilumos, miego, sekso), **saugumo poreikiai** (asmeninio saugumo, finansų, sveikatos, turtinės nuosavybės), **meilės ir priklausomybės poreikiai** (draugystės, šeimos, bendrumo jausmo, intymumo) ir **pagarbos poreikiai** (pagarbos, savigarbos, statuso, pripažinimo, galios, laisvės). Tik po to atsiras vietos **savirealizacijos poreikiams** (noras tapti tuo, kuo žmogus gali būti).

Kokia nauda mums?

Kasmet sąvoka „psichologinės normos“ tampa vis labiau miglota. Įtaigioje informacinėje aplinkoje lengva nepastebėti kas yra gerai, o kas blogai. Mūsų psichika vis sunkiau susidoroja su nepaprastai išaugusiu duomenų kiekiu, tampame pažeidžiamesni, dirglesni. Didėjant streso lygiui, mažėja mūsų gebėjimas priimti kitus žmones, pripažinti jų teisę į savitą gyvenimo būdą.

Kokia išeitis iš šios situacijos?

Bendraukite su žmonėmis, kurie yra kitokie nei jūs. Jei mokysime vaikus bendrauti su bendraamžiais, kurie yra kitokie nei jie, padidinsime jų gebėjimą bendrauti. Taip pagerinsime ir jų psichinę būklę. Jie nebijos ir neatstums kitų, o tai reiškia, kad patys taps ramesni ir labiau pasitikintys savimi. Juk pripažinimas yra savosios emocinės pusiausvyros garantas.

PAVYZDYS

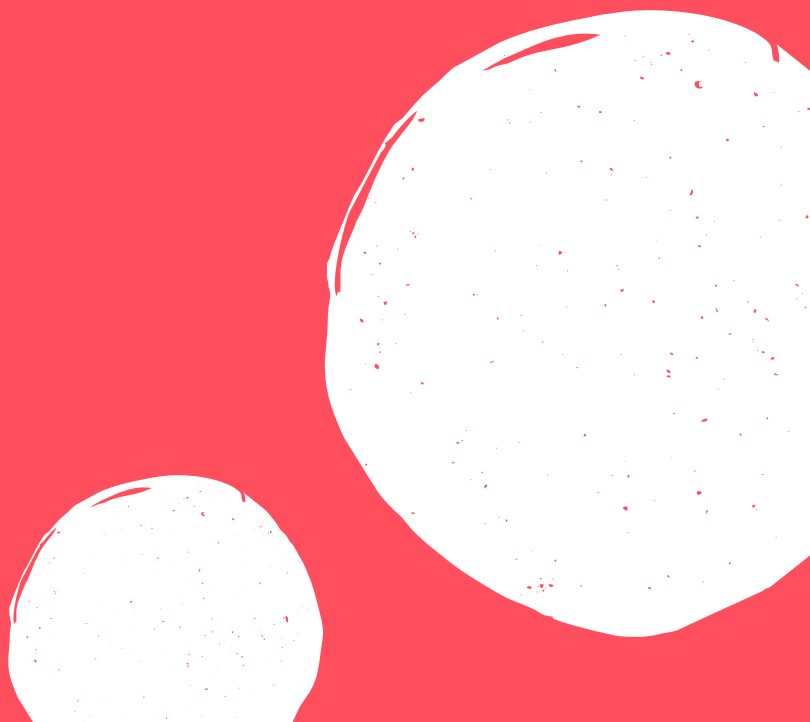
Kartą užsienio kalbos pamokos metu su paaugliais nagrinėjome mokyklų ir kitų ugdymo įstaigų pakraipas.

Pamokos pabaigoje paklausėme, kokia yra mūsų mokyklos pakraipa? Klasėje, kurioje buvo 14 paauglių nuo 14 iki 16 metų, niekas nežinojo, ką atsakyti. Atsakėme, kad mūsų mokykla (Vivere mokykla Estijoje) pasižymi tuo, kad yra įtraukioji mokykla, ir mes tuo didžiuojamės. Mokiniai atsakė tiesiog turintys šaunią mokyklą, kurioje kiekvienas gali būti savimi, o skirtumų jie niekada nelaikė kažkuo ypatingu.

Beje, klasėje mokosi mokiniai, atvykę iš penkių skirtingų šalių, viena mergaitė nekalba, kitas klasiokas yra su protine negalia, vienas mokinis juda neįgaliojo vežimėlio pagalba, o jų klasės auklėtoja dėvi hidžabą.

„Stebėkite savo
žodžius, nes jie tampa
veiksmais. Stebėkite
savo veiksmus, jie
tampa įpročiais.
Stebėkite savo
įpročius, jie tampa jūsų
savybėmis. Stebėkite
savo savybes, jos
tampa jūsų likimu.”

—Lao Tzu

4 TERMINOLOGIJA

Prieš pradedant nagrinėti terminologijos skyrių kviečiame atlikti trumpą apšilimo pratimą. Nuskenaukite žemiau pateiktą QR kodą ir apsilankykite „Mentimetre“, kad galėtumėte papildyti žodžio „įtrauktis“ apibrėžimą. Kai galvojate apie įtrauktį, kokie trys svarbiausi žodžiai jums iškyla mintyse? Tai atlikę, taip pat galėsite sužinoti, kokie žodžiai yra reikšmingi kitiems:

Terminologija - tai akademinis žodis, neretai sukeliantis skaitytojų nuobodulį. Įprastai mūsų rengiamų projektų metu, prieš prasidedant sesijai apie terminologiją, kyla dalyvių sumišimas ir karštos diskusijos dėl to, kad tai yra atskira tema, trunkanti 1,5 valandos.

Panagrinėkime kartu, kodėl terminologija yra svarbi.

Visas mūsų gyvenimas sudarytas iš sprendimų, kuriuos priimame kiekvieną dieną, - nuo mažų kasdienių sprendimų iki reikšmingų žingsnių, kurie viską pakeičia. Vienas iš tokių sprendimų - ar vartoti kartais kiek apsunkintą, bet „teisingą“ terminologiją, kai kalbame apie asmenis, turinčius prieinamumo poreikį. Ar rezultatas vertas šių mano pastangų?

Žmogaus ištarti žodžiai nėra tik garsas, tai vaizdai, kurie tiesiogiai veikia mūsų sąmonę. Išgirdus žodį, mūsų vaizduotėje iš karto iškyla vaizdas. Pabandykite patys: jei ištarsime, o dar geriau - parašysime žodį „katė“, iš karto prieš akis, išplaukęs iš sąmonės, iškils katės vaizdas.

Prie žodžio „katė“ pridėkime žodį „šlapias“, ir vaizdas akimirksniu pasikeis. Kodėl taip atsitinka? Todėl, kad kiekvienas žodis yra arba anksčiau matytas vaizdas, arba kartą patirta emocija.

Už kiekvieno žodžio kažkas slypi! Ir ši patirtis, slypinti po žodžiu, pasižymi amžių išmintimi. Kalbotyros mokslo šaka, vadinama semantika, byloja, kad žodžiai, kurių reikšmės artimos, vis dėlto gali turėti didelių semantinių skirtumų.

Tai, kaip vadiname žmones, turinčius sveikatos sutrikimų, neabejotinai turi įtakos mūsų pasaulio suvokimui. Laikui bėgant, kalba vystosi, ir terminai, kurie prieš kelerius metus buvo vartojami visur, pradedami kvestionuoti. Todėl svarbu paaiškinti, kokią kalbą ir terminus galima vartoti kalbant apie žmones, turinčius sveikatos sutrikimų, ar diskutuojant su tuo susijusiais klausimais. Pavyzdžiui, maždaug prieš metus buvo galima vartoti³ terminą „specialieji poreikiai“³.

Dėl netinkamų žodžių vartojimo žmonės gali jaustis atstumti ar įžeisti, o tai gali tapti kliūtimi visapusiškam ir pilnavertiškam žmonių, turinčių sveikatos sutrikimų dalyvavimui.

Be to, įtrauki kalba yra svarbi priemonė siekiant užkirsti kelią ableizmui ir įsišaknijusioms šio reiškinių apraiškoms. Ableizmo apraiškos pasireiškia įvairiomis formomis, tarp jų - įžeidžiančių ir nepagarbių žodžių bei posakių vartojimu.

Egzistuoja daugybė skirtingų barjerų ir ypatybių, todėl, žinoma, neįmanoma žinoti teisingos terminologijos visoms dalyvių grupėms. Tačiau yra **penkios bendrosios taisyklės**, kurias žinodami ir naudodami išvengsite daugybės nemalonių situacijų.

1. PRINCIPAS „PIRMIAUSIA ŽMOGUS“:

Tai reiškia, kad pirmiausia kreipiamasi į patį asmenį, o tik po to į jo diagnozę. Pavyzdžiui, vietoj „autistas“ reikėtų sakyti „vaikas, turintis autizmo spektro sutrikimą“. Vietoj žodžių „disleksija“ arba „mikčiojantis“ vartokite kalbą, kurioje pirmiausia minimas pats asmuo: „žmogus, sergantis disleksija“ arba „žmonės, susiduriantys su mikčiojimu“.

Kai žmogui priklįjuojame autisto, šizofreniko ar disleksiko etiketę, išgirstame tik diagnozę. Mums daug sunkiau suvokti asmenybę, kuri egzistuoja atskirai nuo ligos požymių ir yra daug įvairiapusiškesnė nei tai, ką mums leidžia pamatyti etiketė. Todėl tokie terminai kaip „autistas“ ar „daunas“ yra iš esmės klaidingi: visada turime kalbėti apie žmogų, o ne apie diagnozę.

3. „Terminas „specialieji poreikiai“ nebeturėtų būti vartojamas kalbant apie negalią, nes jis yra stigmatizuojantis, akcentuoja ableizmą, segregaciją ir hierarchiją. Jungtinių tautų neigaliųjų teisių konvencijos (2022) nuostatų bei standartų kontekste, žmogaus teisėmis grįstą požiūrį labiau atspindėtų rekomenduotinas terminas „Individualūs poreikiai“. Įtraukioje visuomenėje žmonių, turinčių sveikatos sutrikimų, poreikiai neturėtų būti laikomi „ypatingais“. Geriau kalbėti apie „pritaikymo poreikius“. Karina Chupina, trenerė ir konsultantė, neigalumo, jaunimo, įvairovės ir įtraukties ekspertė.

2. VENKITE ETIKEČIŲ KLIJAVIMO IR STEREOTIPŲ:

Negalia yra kasdienio gyvenimo dalis ir atspindi žmonių įvairovę. Nereikia dramatinizuoti negalios ir jos nereikėtų sureikšminti. Todėl žmonės, turintys negalią neturėtų būti nepagrįstai vaizduojami kaip sektini pavyzdžiai ar „superherojai“.

Mums atrodo nepriimtina žmonės, turinčius sveikatos sutrikimų, laikyti pažeidžiamais dėl jų negalios. Pažeidžiamumas yra išorinių aplinkybių rezultatas ir negali būti įgimtas ar būdingas konkrečiam asmeniui ar žmonių grupei.

Venkite klijuoti etiketes ir pabrėžti, kad asmuo turi negalią. Dėmesys turėtų būti sutelktas į asmens įgūdžius ar poreikius, o apie esamus sutrikimus reikėtų kalbėti tik tada, kai tai padeda išsiaiškinti ar perduoti svarbią informaciją.

3. NEVARTOKITE EUFEMIZMŲ:

Laikui bėgant tam tikri posakiai paplito kaip nepageidaujamų žodžių pakaitalai, tačiau daugelis šių posakių sukuria klaidingą suvokimą, kad negalia yra kažkuo patraukli.

Atsižvelgdami į tai, venkite tokių posakių kaip „alternatyviai gabūs“, „saulės vaikai“, „drugelių vaikai“, „angelų žmonės“, nes visi jie yra eufemizmai ir gali būti suvokiami kaip žeminantys ar įžeidžiantys.

Eufemizmai atitraukia mus nuo tikrovės, suteikdami galimybę nekreipti dėmesio į tikruosius papildomus poreikius.

4. NEGALIA NĖRA LIGA AR PROBLEMA:

Mediciniame⁴ ir doroviniame⁵ negalios modelyje negalia naudojama užgauliojimo ir ligos kontekste, kai tuo tarpu šiuolaikinėje visuomenėje stengiamasi vadovautis socialiniu⁶ modeliu. Šis požiūris formuoja sampratą apie žmones, turinčius negalią, kuriuos reikėtų užuojausti ir paremti, taip įtvirtinant neigiamą požiūrį ir stereotipus apie negalią. Žmonės, turinčius negalią galima vadinti pacientais tik tuo atveju, jei jiems teikiama medicininė priežiūra (ir išimtinai tik šiame kontekste).

4. Mediciniame modelyje negalia suvokiama kaip organizmo sistemos ar funkcijos sutrikimas, kuris iš esmės yra patologinis. Žvelgiant iš šios perspektyvos, tikslas yra grąžinti sistemą ar funkciją į kuo artimesnę „normaliai“ būsenai. <https://www.apa.org/ed/precollege/psychology-teacher-network/introductory-psychology/disability-models>

Būkite atsargūs vartodami tokius būdvardžius kaip „normalus“, „sveikas“ ar „pilnavertis“, ypač vartojant kontrastingus žodžius. Pavyzdžiui, neteisinga sakyti: „Šioje mokykloje mokosi sveiki (normalūs) vaikai ir vaikai, turintys autizmą. Teisingiau būtų sakyti: „Šioje mokykloje mokosi vaikai, turintys autizmą ir normotipiniai (neurotipiniai) vaikai“.

Pasistenkite nekalbėti apie negalią kaip apie erdvę, kurioje žmogus gali būti įkalintas (pavyzdžiui, „savo kūno įkaltas“) arba už kurios ribų žmogus gali išeiti (pavyzdžiui, „įveikti savo negalią“). Fizinis kūnas ir žmogaus psichika negali būti nagrinėjami atskirai vienas nuo kito. Tokie išsireiškimai yra ableizmo apraiškos ir gali įžeisti žmones, turinčius negalią.

5. VISADA (TIEK RAŠY TINĖJE, TIEK SAKY TINĖJE KALBOJE) VARTOKITE TIK TINKAMUS TERMINUS:

Kasdieniam gyvenime vartojami žodžiai daugumai žmonių, turinčių negalią, nesukelia problemų. Neįgaliojo vežimėliu judantį asmenį galima pakviesti pasivaikščioti, o klausos negalią turinčio asmens galima paklausti, ar jis girdėjo naujausias žinias.

Vis dėlto reikėtų atsargiai vartoti išsireiškimus ir apibūdinimus, kurie apima tokius žodžius kaip, pavyzdžiui, „aklas“ ar „kurčias“. Jokiu būdu negalima vartoti su negalia susijusių terminų, siekiant įžeisti ar išreikšti kritiką. Pavyzdžiui, turėtumėte vengti tokių išsireiškimų kaip „ar tu kurčias?“, kai kas nors po kelių bandymų mūsų neišgirdo. Taip pat nereikėtų sakyti, kad kas nors serga Dauno sindromu ar Parkinsono liga, norint pabrėžti asmens veiksmų neracionalumą ar nerangumą.

5. Doroviniame modelyje negalia suprantama kaip asmens ar šeimos savybių, poelgių, minčių ir karmos išraiška. Žvelgiant iš šios perspektyvos, negalia gali būti stigmatizuojama, gėdinga ir smerkiama, ypač jei negalia laikoma blogo poelgio įrodymu. Lygiai taip pat negalia gali būti laikoma garbės, tikėjimo ar stiprybės įrodymu. <https://www.apa.org/ed/precollege/psychology-teacher-network/introductory-psychology/disability-models>

6. Remiantis socialiniu modeliu, negalia laikoma vienu iš asmens tapatybės aspektų, tokiu pat kaip rasė ir (arba) etniškumas, lytis ir pan. Žvelgiant iš šios perspektyvos, laikoma, kad negalia atsiranda dėl asmens, turinčio negalią ir aplinkos (tiek fizinės, tiek socialinės) nesuderinamumo. Būtent aplinka, o ne negalia, sukuria kliūtis ir barjerus. <https://www.apa.org/ed/precollege/psychology-teacher-network/introductory-psychology/disability-models>

ŽODYNĖLIS

Laikas praplėsti savo pasaulį. Jei norite patys pajusti jo aprėptį, skaitykite toliau (arba pasinaudokite nuoroda / QR kodu žodynėlio pabaigoje), kad rastumėte daugiau apibrėžimų ir patikrintumėte savo žinias. Kiekvienas apibrėžimas turi atsakymą, todėl šiame žaidime nėra pralaimėjusiųjų!

A

ABIPUSIS MOKYMASIS: tai procesas, kurio metu švietimo dalyviai (mokiniai, mokytojai, švietimo vadovai ir personalas, tėvai ir įvairios švietimo įstaigos) sąveikauja ir bendradarbiauja, siekdami bendro tikslo, mokydami vieni iš kitų ir kartu.

Abipusis mokymasis įvairiais lygmenimis („mokinys - mokinys“, „mokinys - mokytojas“, „mokytojas - mokytojas“ ir t. t.) vyksta tiek mokymosi procese, tiek už jo ribų. (Sukurta autorių pagal Oganisian ir Ozola, 2019).

ABLEIZMAS: klaidinga ir išankstinė negalios samprata, pagrįsta idėja, kad žmonių turinčių negalią gyvenimas nieko vertas.

ABNORMALUS: besiskiriantis nuo to, kas įprasta ar tipiška, ypač blogąja prasme.

ALTRUIZMAS: kai veikiame siekdami kieno nors kito gerovės, net ir rizikuodami ar patirdami nuostolių sau. Nors kai kurie mano, kad žmonės iš esmės yra savanaudiški, naujausi tyrimai rodo ką kita. Tyrimais nustatyta, kad pirminis žmonių akstinas yra bendradarbiauti, o ne konkuruoti: vaikai spontaniškai padeda kitiems, kai jiems reikia pagalbos, nes nuoširdžiai rūpinasi jų gerove.

ATSKIRTIS: atvejis, kai kas nors nuo ko nors atskiriamas, paliekamas nuošalyje. Atskirtis gali būti glaudžiai siejama su kai kuriais žodžiais, kurie turi teigiamą arba neigiamą prasmę.

B

BENDRADARBIAVIMAS: abipusiai sutartas veiksmas, leidžiantis siekti tikslo palaikant vienas kitą, dalijantis patirtimi, padedant įveikti sunkumus ir sukuriant pozityvią bei pagarbią darbo aplinką. Bendradarbiavimas įgyvendinamas įvairiais lygmenimis tarp skirtingų suinteresuotųjų šalių, pavyzdžiui, mokinių, mokytojų, tėvų, mokyklos vadovybės, švietimo įstaigų, vietos bendruomenės.

BENDRADARBIAVIMO PAMOKOS: įvairių dalykų pamokos, kurių mokytojai bendradarbiauja planuodami pamoką pagal temą ir mokymo programą.

D

DARBAS GRUPĖSE: mokymosi organizavimo forma, kai besimokantieji suskirstomi į grupes ir kartu sprendžia tam tikrą problemą ar užduotį pagal mokytojo ir (arba) besimokančiųjų išsiskeltą tikslą.

Dirbdami grupėmis mokiniai:

- a) planuoja savo grupės veiklą;
- b) integruoja žinias ir įgūdžius, reikalingus užduočiai atlikti;
- c) bendradarbiauja, kad priimtų sprendimus ir pasiektų tikslą;
- d) sprendžia nesutarimus ir iššūkius;
- e) kritiškai analizuoja savo veiklą;
- f) pristato savo darbo rezultatus.

Dirbant grupėse svarbu aiškiai įvardyti veiklos tikslą, būti prieinamam mokiniams, kai jiems kyla klausimų ar reikia mokymosi priemonių, kartu su mokiniais įvertinti ir apibendrinti rezultatus ir aptarti, kaip tuos rezultatus pritaikyti praktinėje aplinkoje.

DARBAS SU GABIAIS MOKINIAIS: tais, kurių potencialas yra didesnis nei vidutinis vienoje ar keliuose iš toliau išvardytų sričių: intelektinėje, kūrybinėje, socialinėje ar fizinėje.

Jis apima veiklą bei metodines, didaktines ir organizacines priemones, kurių pagalba mokymosi procesas pritaikomas prie gabių mokinių gebėjimų, motyvacijos, interesų ir talentų, kad būtų visapusiškai skatinamas jų potencialo vystymasis. Darbas su gabiais mokiniais turėtų būti vykdomas atsižvelgiant į mokymosi proceso diferencijavimo sistemą. (Parengta autorių, remiantis UNESCO IBE, 2013).

DIFERENCIJAVIMAS: metodinės, didaktinės ir organizacinės priemonės, kurių pagalba ugdymas ir mokymas pritaikomas prie besimokančiųjų grupės gebėjimų, motyvacijos, interesų ir gabumų.

DISKRIMINACIJA: bet koks nepagrįstas elgesys, dėl rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, tautybės, nacionalinės ar etninės kilmės, įsitikinimų, lyties, lytinės tapatybės, seksualinės orientacijos ar kitų asmeninių savybių arba statuso, neturintis objektyvaus ir pagrįsto paaiškinimo. (15-ojo Bendrojo nuostatų reglamento EM 7 straipsnis).

E

EUFEMIZMAS: tai švelnus ar netiesioginis žodis, ar išsireiškimas, kuriuo pakeičiamas žodis ar išsireiškimas, kuris laikomas pernelyg griežtu ar tiesmukišku, kai kalbama apie ką nors nemalonaus ar gėdingo.

EMOCIŠKAI SAUGI APLINKA: fizinė, psichinė, socialinė aplinka, taip pat mokinių, mokytojų ir švietimo įstaigos darbuotojų požiūris ir tarpusavio sąveika, kurioje:

- a) niekas nėra persekiojamas ar psichologiškai veikiamas (gąsdinamas, žeminamas, ignoruojamas ir pan.);
- b) kiekvienas patiria saugumo jausmą;
- c) visi gali būti užtikrinti dėl savęs ir kitų, be įtarinėjimų.

(Autorių darbas parengtas remiantis Nacionaline švietimo kokybės tarnyba; 2020; Amerikos psichologų asociacija, 2020; Skujiņa, 2000).

G

GALIMYBĖ: proga ar situacija, leidžianti padaryti ką nors, ką norite ar turite padaryti, arba galimybė ką nors padaryti.

GEBĖJIMAS: fizinė ar protinė galia arba įgūdžiai, reikalingi norint ką nors atlikti.

I

INDIVIDUALIZACIJA: ugdymo ir mokymo principas, kuriuo atsižvelgiama į kiekvieno asmens ypatumus ir unikalumą. Šis principas siejamas su siekiu parinkti mokymo ir mokymosi veiklą, atitinkančią individualius besimokančiojo poreikius ir interesus.

Individualizuojant mokymąsi ir plėtojant individualius mokymosi ir darbo išteklius atsižvelgiama į individualius besimokančiojo gebėjimus ir motyvaciją, taip pat į mokymosi bei darbo tempą. Mokytojas stebi besimokančiojo mokymąsi, remdamasis klasių ir pamokų sistema, skirta konkrečioms temoms nagrinėti. (Böhm ir Seichter, 2018; Bray ir McClaskey, 2013).

INTEGRACIJA: abipusis procesas, kai visuomenė, vyriausybės ir vietos valdžios institucijos palengvina, remia ir skatina asmenų integracijos pastangas. (6-ojo ciklo informacinis dokumentas).

I

ĮTRAUKIOJO UGDYMO APLINKA: tai fizinės, psichinės, socialinės aplinkos, mokymosi proceso dalyvių požiūrio ir tarpusavio sąveikos visuma, kuri suteikia lygias mokymosi galimybes visiems besimokantiejiems, nepaisant jų:

a) gebėjimų; b) poreikių; c) sveikatos būklės; d) socialinės padėties; e) ekonominės padėties; f) lyties; g) rasės; h) tautybės; i) religijos; j) politinių įsitikinimų; k) profesijos; l) gyvenamosios vietos.

Įtrauki mokymosi aplinka yra palanki, sveika, draugiška, apsauganti ir grindžiama besimokančiųjų ir mokytojų teisėmis. Įtraukiojo mokymosi aplinka suteikia besimokantiejiems galimybę taikyti jų konkrečius poreikius atitinkantį būdą, įveikti mokymosi kliūtis ir sumažinti ankstyvo išėjimo iš mokyklos riziką.

Įtraukiojo mokymosi aplinkai reikia: a) pakankamai kvalifikuotų darbuotojų; b) pakankamai išteklių; c) tinkamų mokymosi sąlygų. (sudaryta autorių, remiantis Nacionaline švietimo kokybės tarnyba, 2019a; UNICEF, 2009; UNESCO IBE, 2013; Skujiņa, 2000).

Į ŽMOGŲ ORIENTUOTAS ŠVIETIMAS: švietimo politika, kurioje pabrėžiama kiekvieno žmogaus vertė ir svarba, teisė tobulėti, realizuoti savo potencialą, tenkinti savo poreikius ir siekti savo interesų. Į žmogų orientuotas švietimo požiūris siūlo holistinį ir į besimokantįjį orientuotą požiūrį, neprarandant išsilavinimo standartų keliamų tikslų ar švietimo įstaigos interesų siekti mokymosi meistriškumo.

Į žmogų orientuotame švietime daugiausia dėmesio skiriama holistiniam asmens vystymuisi, kuris pasireiškia dviem būdais: a) išoriniu - rūpinimusi kitais žmonėmis, vertybėmis ir aktyvesniu dalyvavimu įvairiuose procesuose ir veiklose; b) vidiniu - geresniu savęs pažinimu ir savarankiškumu, taip pat rūpinimusi savimi ir atsakomybe už save. (Autorių darbas, parengtas remiantis Į žmogų orientuoto ugdymo medžiaga, 2018; Gill ir Thomson, 2017).

J

JUDĖJIMAS UŽ NEUROĮVAIROVĘ: judėjimas, ginantis asmenų su raidos sutrikimais teises bendrame judėjime už negalią turinčių žmonių teises.

Šiame judėjime pagrindinį vaidmenį ėmė vaidinti žmonės, turintys aukšto funkcinio autizmo sutrikimą. Judėjimo šalininkai, turintys aukšto funkcinio autizmo sutrikimą, mano, kad jų diagnozė nėra patologija, o normalaus žmogaus neurokognityvinio kintamumo dalis, t. y. natūralaus genomo kintamumo ir centrinės nervų sistemos vystymosi rezultatas.

Jie pasiūlė vartoti sąvokas „neurotipinis“ ir „neuroatipinis“ ir pasisako už neuroatipinių žmonių pripažinimą visuomenėje.

Jie mano, kad siekiant suteikti kokybiškesnį gyvenimą žmonėms, turintiems autizmą, reikia ieškoti ne korekcijos ir gydymo metodų (bent jau aukšto funkcionalumo žmonėms), o visiško visuomenės pripažinimo ir teisių apsaugos. Judėjimo už neuroįvairovę lyderiai įvedė „tapatybės pirmumo“, principą, kuris pakeitė „asmens pirmumo“ principą.

K

„KALBANČIOS SIENOS“: tai vizualinis metodas, leidžiantis mažoms grupėms atlikti užduotis ar spręsti problemas, kurių rezultatais vėliau galima pasidalinti su kitais dalyviais. „Kalbančios sienos“ puikiai tinka dviejų ar daugiau profesijų atstovams tyrinėti savo ir vienas kito vaidmenis ir pareigas.

L

LYGIATEISIŠKUMAS: vienodų teisių, galimybių ir išteklių suteikimas kiekvienam asmeniui. Lygiateisiškumas pabrėžia teisingumą ir lygias galimybes gauti socialinę gerovę (švarų orą ir vandenį, sveikatos apsaugą, švietimą ir t. t.) ir paslaugas. Švietimo kontekste lygybė turi keletą apraiškų:

- a) Prieinamumo lygiateisiškumas: tikimybė, kad vaikai iš skirtingų socialinių grupių pateks į švietimo sistemą.
 - b) Mokymosi tęstinumo lygiateisiškumas: tikimybė, kad skirtingų socialinių grupių vaikai liks švietimo sistemoje iki tam tikro lygio ir nenutruks mokymosi.
 - c) Pasiekimų lygiateisiškumas: tikimybė, kad skirtingų socialinių grupių vaikai per tam tikrą švietimo sistemos laikotarpį įsisavins tą patį ugdymo turinį.
 - d) Ilgalaikis lygiateisiškumas: tikimybė, kad vaikai iš skirtingų socialinių grupių įgiję išsilavinimą galės dirbti ir kurti sąlyginai lygiavertį gyvenimą.
- (Parengta autorių, remiantis UNESCO Tarptautiniu švietimo planavimo institutu, 2020 m.; Antidefamacijos lyga: Kova su neapykanta vardan gėrio, 2020 m.).

LYGYBĖ: sąžiningo ir teisingo elgesio užtikrinimas. Šis principas yra antidiskriminacinis, jis reikalauja tolerancijos skirtingoms kultūroms, sąžiningo elgesio su visais, pagarbos žmogaus teisėms, lygių galimybių ir įvairovės (Nacionalinė švietimo kokybės tarnyba, 2019b).

M

MARGINALIZACIJA: asmens ar daikto perkėlimas į mažiau svarbią, įtakingą ar reikšmingą padėtį. Marginalizacijai priskiriama ir socialinė marginalizacija, kuri pasireiškia kai asmuo ar žmonių grupės turi mažiau galimybių atlikti tam tikrus veiksmus arba naudotis pagrindinėmis paslaugomis ar galimybėmis.

MOTYVUOJANTI MOKYMOSI APLINKA: tai fizinės, psichinės, socialinės aplinkos, materialinių ir techninių išteklių, besimokančiųjų požiūrio ir tarpusavio sąveikos visuma, kuri inicijuoja, aktyvina ir nukreipia besimokančiųjų veiklą ir veiksmus, skatina juos mokytis ir įsitraukti į švietimo įstaigos gyvenimą. (Martinson et al., 2015; Nacionalinė švietimo kokybės tarnyba, 2020; Skujiņa, 2000).

N

NEGALIA: bet kokia kūno ar psichikos būklė (sutrikimas), dėl kurios ją turinčiam asmeniui sunkiau atlikti tam tikrą veiklą (veiklos apribojimas) ir sąveikauti su išoriniu pasauliu (dalyvavimo apribojimas).

NEIGIAMAS STEREOTIPIZAVIMAS: grupės nariui ar nariams taikomas apibendrintas požiūris į tai grupei priklausančių asmenų savybes, kai visi jie vertinami nepalankiai, neatsižvelgiant į jų asmenines savybes. (§ 7 of the EM to GPR 15).

NORMALUS: įprastas arba įprastinis, toks, kokio galima tikėtis.

P

PAGALBOS PRIEMONĖS: tikslinės priemonės, organizuojamos siekiant suteikti pedagoginę, psichologinę, socialinę ar finansinę pagalbą mokiniui, kuris priskiriamas didelės rizikos grupei, siekiant pagerinti jo ar jos gebėjimą ir norą įveikti iškilusius sunkumus (ICSD, 2021).

PAGALBOS VAIKUI SPECIALISTAI: tai grupė specialistų (pedagogas, psichologas, socialinis pedagogas, logopedas, specialusis pedagogas, mokytojo padėjėjas, mokyklos slaugytoja, karjeros konsultantas), kurie teikia pedagoginę, psichologinę ir socialinę pagalbą mokiniams. Pagalbos vaikui specialistai padeda mokiniams, turintiems mokymosi sunkumų, tobulinti mokymosi įgūdžius, o mokiniams, turintiems specialiųjų poreikių, - įveikti mokymosi sunkumus, atsiradusius dėl sveikatos problemų ar raidos sutrikimų. (IKVD, 2021).

PERSONALIZACIJA: procesas, kai besimokantieji susieja mokymosi procesą su savo interesais, poreikiais, talentais, aistromis ir siekiais, aktyviai dalyvauja planuojant ir įgyvendinant mokymosi procesą.

POZITYVŪS VEIKSMAI: apima laikinas ir proporcingas strategijas, kuriomis siekiama neutralizuoti buvusios diskriminacijos poveikį ir panaikinti esamą diskriminaciją. (§ 7 of the EM to GPR 15).

PROTINĖ NEGALIA: remiantis socialiniu modeliu, vartojama intelekto sutrikimo sąvoka. Anksčiau tai buvo vadinama „protiniu atsilikimu“.

Šiandien šios sąvokos atsisakoma, nes daugelis pradėjo vartoti frazę „protiškai atsilikęs“ menkinamąja prasme, kaip būtiniį įžeidimą. Esant tokiai situacijai, ši sąvoka nebegali tenkinti žmonių, kuriems įvardinti ji buvo naudojama, interesų. Todėl vietoj jos atsirado sąvoka „protinė negalia“.⁸ Šiai sąvokai nekeliami tikslumo sąlyga, nes jos paskirtis - ne nustatyti diagnozę.

Protinė negalia priskiriama įvairialypei psichikos raidos sutrikimų grupei, nepaisant etiologijos. Nesvarbu, dėl kokių priežasčių asmuo turi intelekto negalią, svarbu, kad ji egzistuoja ir veikia žmogaus gebėjimą funkcionuoti. Todėl būtina rasti optimalias pagalbos formas, nes jos gali turėti įtakos asmens funkcionavimo lygiui, o kartais ir gerokai jį padidinti. Todėl intelekto negalia nėra laikoma absoliučia, nekintančia savybe.

8. Intelektas sutrikimas - tai sąvoka, vartojama tuomet, kai asmuo turi tam tikrų kognityvinių funkcijų ir įgūdžių, tokių kaip bendravimas, socialiniai ir savarankiškumo įgūdžiai, sutrikimų. Dėl šių sutrikimų vaikas gali vystytis ir mokytis lėčiau arba kitaip nei įprastai besivystantis vaikas.

S

SEGREGACIJA: papročiais ar įstatymu grįstas veiksmas, kuriuo fizinis ar juridinis asmuo atskiria kitus asmenis nuo kitų, ar vienu žmonių grupes nuo kitų, neturint objektyvaus ir pagrįsto pagrindo. Savanoriškas veiksmas, kuriuo asmuo ar asmenų grupė atskiriami nuo kitų, nelaikomas segregacija. (GPR 7 EM 16 straipsnis)

SKIRTINGŲ GEBĖJIMŲ GRUPĖS: tai praktika, kai mokiniai į klases ar grupes klasėse skirstomi atsitiktine tvarka arba remiantis kitais kriterijais (pvz., draugyste, pomėgiais), tačiau ne gebėjimais ar pasiekimais. Skirtingų gebėjimų grupės taip pat gali būti vadinamos heterogeninėmis grupėmis.

SOCIALINIS-EMOCINIS MOKYMASIS: tai savimonės, savikontrolės ir tarpasmeninių įgūdžių, kurie yra labai svarbūs sėkmingai veiklai mokykloje, darbe ir gyvenime, ugdymo procesas.

SOCIALINĖ ĮTRAUKTIS: procesas, kurio metu gerinamos sąlygos, leidžiančios asmenims ir grupėms įsilieti į visuomenę: didinami gebėjimai, galimybės ir orumas tų, kurie yra nepalankioje padėtyje dėl savo tapatybės. Tai reiškia, kad planuodami išteklius turime kuo mažiau įtraukti tuos, kurie negali tapti minėto proceso dalyviais ir yra marginalizuoti. Kiek įmanoma, visos struktūrų siūlomos paslaugos turėtų būti parengtos, atsižvelgiant į gyvenimo situacijų ir tapatybių įvairovę.

SPECIALUSIS UGDYMAS: tai bendrasis ir profesinis ugdymas, skirtas mokiniams, turintiems pritaikymo poreikių ir negalią, arba adaptuotas pagal pritaikymo poreikius ar negalią.

Specialusis ugdymas skirtas:

- a) palengvinti šių mokinių mokymąsi;
- b) suteikti jiems papildomą pagalbą;
- c) pritaikyti pedagoginius metodus prie jų individualių poreikių;
- d) aprūpinti specialiaisiais ištekliais (pvz., tinkamai apmokytu personalu, įranga ir t. t.); e) prireikus priderinti mokymo programos turinį arba mokymosi tikslą.

(Parengta pagal Latvijas Vēstnesis, 2020a; UNESCO statistikos institutas, 2009; UNESCO IBE, 2013).

V

VAIKAS, TURINTIS SPECIALIŲJŲ POREIKIŲ: tai nėra klinikinis terminas ir nelaikomas tinkama sąvoka, leidžiančia, pavyzdžiui, ginti vaikų teises žiniasklaidoje.

Šis terminas įvardija asmenis, kuriems pagal tam tikrą įstatymą reikia specialios pagalbos. Pavyzdžiui, 1997 m. Jungtinėse Amerikos Valstijose (kur šis terminas įteisintas) buvo priimtas įvaikinimo ir saugių šeimų įstatymas, kuriame daugiausia dėmesio skiriama šeimų paieškai vaikams, turintiems pritaikymo poreikių. Prie vaikų su pritaikymo poreikiais priskiriami vaikai, turintys medicininių, intelekto ir **psichologinių sutrikimų**.⁷ Tuomet tapo akivaizdu, kad tokiems vaikams surasti šeimą yra daug sunkiau, todėl šis įstatymas supaprastino vaikų, turinčių „specialiųjų poreikių“ įvaikinimo procesą ir suteikė šeimoms reikiamas paslaugas.

Kitas pavyzdys gali būti Asmenų su negalia švietimo įstatymas, kuris užtikrina nemokamą, lygiateisį ir kokybišką ugdymą visiems vaikams, įskaitant vaikus, turinčius specialiųjų poreikių, kurie apima ir gabius vaikus, ir vaikus, turinčius raidos sutrikimų. Todėl svarbu suprasti, kad kai kuriais atvejais „vaikas, turintis specialiųjų poreikių“ yra teisinis, o ne klinikinis terminas.

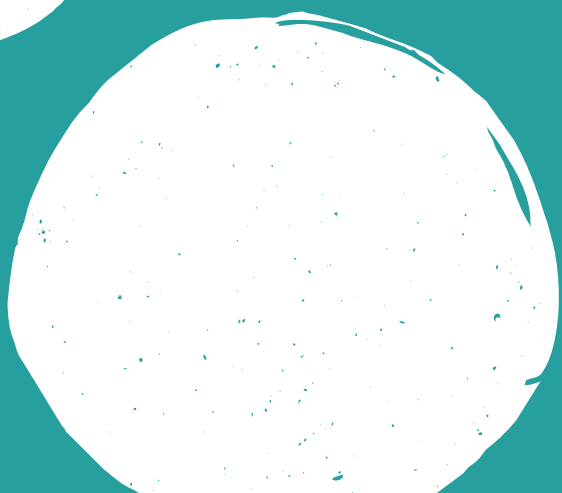
Žvilgtelėkite į mūsų žodynėlį internetinėje versijoje nuskenuodami QR kodą:

7. Psichologinės negalios pavyzdžiai: maniakinė depresija, bipolinis sutrikimas, šizofrenija, asmenybės sutrikimai, potrauminio streso sutrikimai, nerimo sutrikimai, kliesesiniai sutrikimai ir valgymo sutrikimai. Psichologinė negalia įvairiais būdais gali sudaryti kliūčių mokytis.

„Iššūkiai
suteikia
gyvenimui
įdomumo, o
jų įveikimas
- prasmės.”

—*Autorius
nežinomas*

5 IŠŠŪKIAI

Iššūkiai! Iššūkiai?...

Be abejo, darbas su skirtingų gebėjimų grupe visuomet suteikia galimybę išeiti iš komforto zonos ir kelia iššūkių. Galima traktuoti skirtingai, būti pasiruošusiam arba ne, tačiau vienas dalykas yra nekintantis - būtent sunkumai ir iššūkiai leidžia mums ugdyti ir tobulinti savo kompetencijas.

Šiame skyriuje surinkome pagrindinius aspektus, kuriuos turėtumėte apsvarstyti iš anksto. Tačiau... iššūkių vis tiek bus!

1. TIKSLŲ NUSTATYMAS

Dirbant su bet kuria grupe labai svarbu suprasti savo tikslus. Realybė yra tokia, kad dažnai patys žmonės arba nelabai nori dirbti su skirtingų gebėjimų grupe (neturi kito pasirinkimo, pasiduoda šiuolaikinėms tendencijoms, patiria spaudimą), arba jie patys nelabai nori dirbti su skirtingų gebėjimų grupe. Taigi, pirmasis tokio darbo iššūkis - nusistatyti darbo tikslus ir uždavinius. Taip pat svarbu apsibrėžti, kokių sprendimų priėmimo reikia imtis iš jūsų pusės, bei ką grupė gali atlikti savarankiškai.

Būkite sąžiningi savo atžvilgiu ir atsakykite į šiuos klausimus:

- Kodėl svarbu dirbti su skirtingų gebėjimų grupe?
- Kodėl aš tai darau?
- Kokių tikslų siekiu sau ir grupei?
- Kokias užduotis reikia atlikti?

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Ir dar kartą apie atmosferą... Mums atrodo, kad labai svarbu, kai jauni žmonės jaučiasi saugūs, atsipalaidavę ir jaučiasi tiesiog gerai. Tai visada turėtų būti pagrindinis tikslas.

Jei kalbame apie trumpą renginį (2 valandų ar 3 dienų), tai jo kūrimui turime trumpą laiko tarpą, tad galima naudoti aktyvią fizinę aplinką, grupę išlaisvinančius ir suvienijančius pratimus, mėgdžiojimus, vaidmenų žaidimus, darbą kaitaliojant mažose ir didelėse grupėse su reguliaria refleksija.

Jei kalbame apie ilgesnį procesą, pavyzdžiui, apie ugdymą mokyklose, universitetuose, tuomet, priklausomai nuo to, su kokia patirtimi atvyko šios grupės nariai, atmosferos kūrimo procesas gali užtrukti visus metus. Tačiau jis neabejotinai to vertas.

Ir dar apie rezultatą. Skirtingų gebėjimų grupėje rezultatas beveik visada būna užsitęsęs, nevienareikšmis arba netolygus. Būtent toks jis ir turėtų būti. Kiekvienas turi savo suvokimo greitį, pasirengimo informacijai lygį, noro mokytis ar žingeidumo lygį.

Labai svarbu, kad su tokia grupe dirbantis asmuo nesitikėtų ko kito. Lūkesčiai yra dažniausia perdegimo ir nusivylimo priežastis.

2. ASMENINIAI DALYVIO SUNKUMAI

Kai kalbame apie skirtingų gebėjimų grupę, turime omenyje, kad tarp jos narių yra socialiai pažeidžiamų grupių atstovų. Tai iš karto reiškia, kad kai kurie (daugelis?) iš šių dalyvių praeityje galėjo susidurti su patyčiomis, fiziniu ir psichologiniu smurtu, priklausomybėmis ir pan. Paprastai to pakanka, kad tai paveiktų dalyvio elgesį patekus į nepažįstamą grupę ir susidarius naujoms aplinkybėms.

Kad išvengtumėte ankstesnės patirties ir įgytų savybių poveikio darbui grupėje, verta užduoti sau šiuos klausimus:

- Ką žinau apie aplinką, kurioje gyvena dalyviai?
- Ar žinau apie jų traumuojančią patirtį praeityje?
- Kaip galiu užtikrinti kuo saugesnę atmosferą su grupe?
- Kokius metodus galiu taikyti, kad sumažėtų visos grupės ir kiekvieno asmens nerimas?

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Laikai ir moralinės vertybės nuolat keičiasi. Šiandien nei mokytojas, nei kiti ugdytojai negali naudoti tų pačių metodų, kurie buvo veiksmingi vos prieš 5-7 metus, kad įgytų grupės narių pasitikėjimą. Naujausi amerikiečių ir Europos mokslininkų tyrimai rodo, kad nesvarbu, koks gražus ir protingas esate, kai ateinate į auditoriją ar klasę, ir nesvarbu, kokius šaunius, ryškius ir unikalius daiktus atsinešate su savimi. Svarbu, ar esate pasirengęs išklausyti grupę, dalintis skaudžiais išgyvenimais ir džiaugsmiais su visais, pasirengęs eiti mokymosi keliu kartu su nuoširdžia empatija ir parama.

Tai ypač aktualu skirtingų gebėjimų grupės kontekste. Pirmas dalykas, padedantis sušvelninti situaciją ir sukurti grupei draugišką atmosferą, yra humoras. Humorą padeda dalyviui patirti teigiamų emocijų ir atsipalaiduoti. Visada pradėkite nuo susipažinimo. Ne nuo formalaus, o nuo dabartinio, kai svarbu viskas, ką grupės nariai gali papasakoti apie savo interesus, patirtį, pomėgius.

Paprasčiausias ir veiksmingiausias patarimas? Sekite paskui grupę.

3. BENDRŲ SĄLYČIO TAŠKŲ IEŠKOJIMAS

Rasti bendrą kalbą su skirtingų gebėjimų grupe yra nemažas iššūkis (susipažinti su kiekvienu dalyviu, kad būtų galima susitarti, vartoti įtraukią kalbą ir pan.).

Kiekvienas dalyvis yra ypatingas bet kurioje grupėje, o skirtingų gebėjimų grupėje jis yra ypač ypatingas :). Idealiu atveju, norint per trumpą laiką pasiekti bendrumo jausmą, reikia atlikti daug išankstinio darbo: išstudijuoti visus įmanomus duomenis apie dalyvį, pasikalbėti su tėvais (jei reikia ir tikslinga), individualiai pasikalbėti su pačiu dalyviu ir pan.

Svarbu atsakyti į šiuos klausimus:

- Kokia būtų bendra draugiška grupės kalba?
- Kokie interesai / savybės / ypatumai vienija grupę?
- Kas vienija grupę su manimi?
- Kas gali būti visos grupės jungiamoji grandis sunkią akimirką?

Svarbu nepamiršti, kad tarptautinėms grupėms kultūriniai skirtumai bus papildomas iššūkis.

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Mes daug kalbamės. Kalbamės apie viską ir ypatingai su grupės nariais. Visi kartu grupėje ir individualiai. Mažose ir didelėse grupėse. Vieniems gali būti lengva kalbėti apie tai, kas juos tikrai jaudina arba kas jiems netinka grupėje, o kitiems tinka tik individualūs pokalbiai.

Tai padeda mums atrasti mus vienijančių akimirkų, bei akimirkų, kai esame skirtingi, bet tuo pačiu galime būti resursu kitiems, todėl puikiai adaptuojamės. Neseniai Baltijos šalyse atliktas mokytojų ir su jaunuimu dirbančių darbuotojų įgūdžių tyrimas atskleidė, kad dėl didelio skaičiaus sukurtų grupinio darbo metodų įvairiomis temomis, kuriuos galima rasti internete, iš esmės atėmė būtinybę pritaikyti įvairius metodus konkrečiai grupei.

Žinoma, iš anksto parengti metodai taupo mūsų laiką. Tačiau gebėjimas pritaikyti yra daug svarbesnis. Ir dar: nepamirškite, kad mus visada vienija ir praturtina mūsų skirtumai.

4. LAIKO VALDYMAS

Švietimas yra procesas, kurio metu turime pasiekti rezultatų. Taip, galime turėti pamokų, užsiėmimų ar žaidimų planą, kuris mums padėtų tai padaryti. Tačiau tam tikroms grupėms, ypač skirtingų gebėjimų grupėms, gali prireikti nevienodo laiko tarpo tam tikrai užduočiai atlikti. Tai reiškia, kad pedagogai turi būti lankstūs ir turėti puikių laiko valdymo įgūdžių.

Dažniausiai užduodami klausimai:

- Kaip matuosime laiką? (vizualus tvarkaraštis minutėmis, smėlio laikrodis, laikmatis ir t. t.)
- Kokiuose veiklos etapuose gali prireikti daugiau laiko kai kuriems dalyviams?
- Ką darysiu, jei kuris nors procesas užtruks ilgiau, nei tikėjau?

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Punktualumas yra pagarbos ir savireguliacijos rezultatas. Kai kalbame apie skirtingų gebėjimų grupę, tai tampa dar svarbiau. Viena vertus, tokioje grupėje egzistuoja tarpkultūrinė punktualumo samprata, punktualumas kaip statuso ar nuostatų išraiškos būdas, o kita vertus, žmonėms, turintiems psichikos negalią punktualumas gali būti net skausmingai svarbus. Taigi, laiko valdymo klausimas tampa vis aktualesnis.

Darbas su laiko apribojimais visada yra labai kūrybiškas ir įtemptas procesas, nes nuolat reikia turėti omenyje pagrindinį pamokos planą, o taip pat ir papildomą planą, jeigu liktų laiko, ir atvirkščiai, kaip viską sutrumpinti, jeigu laiko neužtektų.

Skirstant laiką bet kurioje klasėje, svarbu tinkamai paskirstyti mokomųjų dalykų aspektus ir priemones pagal svarbą. Ką būtinai reikia pasakyti ir parodyti, o ko galima atsisakyti ir perkelti į kitą pamoką ar savarankišką mokymąsi. Planuodami renginius, iš pradžių visada planuojame daugiau laiko įvairioms veikloms, visada „kišenėje“ turėdami atsarginį variantą. Pradėti ar baigti ką nors nesilaikant nustatyto trukmės laiko galima tik gavus grupės sutikimą. Jei dėl svarbių priežasčių neįmanoma išvengti atidėjimo, informuokite grupę ir aptarkite situaciją.

5. PALANKIOS MOKYMOSI APLINKOS KŪRIMAS

Žmonių su negalia buvimas grupėje yra savaime svarbus resursas. Grupės dalyviai įveikia stereotipus vieni kitų atžvilgiu, mokosi padėti ir palaikyti vieni kitus. Tačiau tokios saugios ir palaikančios aplinkos sukūrimas yra atskira užduotis pedagogams. Vienas svarbiausių dalykų - komandos formavimas ir darbo taisyklių nustatymas.

Galite vadovautis žemiau pateiktais klausimais:

- Kokia būtų patogi, be apribojimų ir saugi aplinka šiai konkrečiai grupei?
- Kaip galėčiau sukurti saugią aplinką su šia grupe ir šiai grupei?
- Kokiais metodais galiu padėti dalyviams susiburti į komandą?

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Kadangi grupės yra labai skirtingos, nepaisant visų išankstinių pastangų, kartais iki pat pabaigos galime nežinoti visų kiekvieno grupės nario savybių ar galimybių (kartais jie patys to dar nežino).

Svarbu atvirai kalbėti apie tai, kad grįžtamasis ryšys labai svarbus kiekvienam grupės nariui. Pagrindinė darbo taisyklė: jei nesate tikri, ar tai tinka visiems - KLAUSKITE!

Ir dar vienas labai svarbus dalykas - tai, ką grupė gali padaryti pati, leiskite jai padaryti pačiai. Svarbu sukurti saugią aplinką ir terpę darbui bei eksperimentams. Kad maksimaliai išnaudotumėte tokios grupės resursus, galite pasiūlyti bendrą laisvalaikį su siūlomomis (bet neprivalomomis) veiklomis.

Grupę gerai atskleidžia kūrybinės užduotys, dažna grupės darbo vietos kaita. Pavyzdžiui, niekada neįgysite patirties apie miesto, transporto ar maitinimo vietų prieinamumą, kol ten nenuvyksite su asmeniu, turinčiu judėjimo apribojimų.

6. EFEKTYVI KOMUNIKACIJA

Kartais būna gana sunku sukurti tarpusavio ryšį skirtingų gebėjimų grupėje. Daug kas priklauso nuo dalyvių patirties, jų nerimo ar streso lygio, noro dirbti kartu ir pan. Efektyvus bendravimas - tai procesas, kurio metu keičiamasi idėjomis, mintimis, nuomonėmis, žiniomis ir duomenimis taip, kad pranešimas būtų priimtas ir suprastas aiškiai ir tiksliai. Kai bendraujame efektyviai, ir siuntėjas, ir gavėjas jaučiasi patenkinti.

Kad bendravimas būtų efektyvus, turite pagalvoti apie:

- Su kuo bendrauju? (amžius, rasė, etninė kilmė, lytis, šeimyninė padėtis, pajamos, išsilavinimo lygis, dalykinės žinios ir profesinė patirtis)
- Kokioms bendravimo formoms turėčiau teikti pirmenybę? (žodinė ir nežodinė, rašytinė, vaizdinė, klausymosi)
- Ar mano pranešimas yra pakankamai aiškus, teisingas, išsamus, glaustas ir empatiškas?

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Ir dar kartą apie atmosferą ir mėgavimąsi pokalbiais.

Svarbu sukurti tokią atmosferą, kurioje norėtusi bendrauti tarpusavyje ir galbūt daug sužinoti apie tuos, su kuriais ketinama bendrauti: Kokią kalbą pasirinkti bendravimui? Ar ji tikrai aiški oponentui, ar tik man? Ar vartojame tuos pačius terminus? Ar pagrindiniams terminams suteikiame tą pačią reikšmę?

Viskas vyks daug efektyviau, jei remsitės grupės narių jau turima patirtimi ir žiniomis. Taip, gali paaiškėti, kad jos skiriasi, bet tai reiškia tik tai, kad reikia pateikti daugiau skirtingų pavyzdžių, kurie neabejotinai praturtins kiekvieno grupės nario patirtį.

Dirbdami visada prisimename, kad pirminę informaciją žmonės gauna per regos, klausos, skonio, lytėjimo, uoslės organus, per vestibuliarinį aparatą ir nervų sistemą. Be abejonės, beveik visais atvejais vizualizuojant procesą, galite naudotis klausa, o taip pat - paversti jį apčiuopiamu.

Dirbant su skirtingų gebėjimų grupėmis svarbu suprasti dalyvius. Geriau suprasite jų poreikius, jei jūsų komandoje bus asmuo, turintis tokių pat reikalavimų. Pavyzdžiui, jei grupėje, su kuria dirbate, yra žmonių, turinčių ypatingų sveikatos poreikių, tuomet būtų gerai, kad jūsų komandoje būtų bent vienas asmuo, esantis panašioje padėtyje. Tai prisidės prie dalyvių atsiskleidimo ir jų atvirumo, ypač jei susiklostė kokia nors su jais susijusi situacija.

7. PATYČIOS

Dažniausiai patyčių problema skirtingų gebėjimų grupėje kyla paauglių ir brandaus amžiaus žmonių tarpe.

Pirmuoju atveju - dėl nepatyrimo, impulsyvumo, hormoninio nestabilumo, išmoktos agresijos ir t. t., o antruoju - dažniausiai dėl to, kad žmonės nesupranta, kas yra patyčios.

Kai ištariamas žodis „patyčios“, daugumos iš mūsų smegenys piešia fizinio smurto ar kivirčių vaizdinius. Tačiau patyčios toli gražu nėra tik tai, o tyliai ir su malonia intonacija kartais kitą žmogų galima įskaudinti kur kas labiau.

Norint išvengti patyčių grupėje, svarbu žinoti, ar visi supranta šio žodžio reikšmę. O dar svarbiau suprasti, kad patyčios yra tam tikra infekcija, kuriai negalima leisti pasireikšti. Priešingu atveju, bus labai sunku jos atsikratyti. Svarbiausias žodis šioje temoje yra prevencija.

Keletas klausimų patikrinimui:

- Ar visi vienodai suprantame patyčias?
- Ar yra prevencinių momentų visų mokymų/kurso/metų laikotarpiu?
- Kaip galėčiau pasiekti, kad pati grupė taptų mano kovos su patyčiomis kampanijos šaltiniu?

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Patyčios, tiesmukai tariant, yra santykių supaprastinimas. Jei pasaulis yra juodas ir baltas, o kai kuriuos „kitus“ galima išskirti pagal formalius požymius, susidaro palanki terpė patyčioms.

Mūsų nuomone, veiksmingiausias būdas sukurti aplinką be patyčių - sukurti aplinką, kurioje visi nuoširdžiai tiki teze, kad visi esame labai skirtingi ir tai yra mūsų stiprybė. O jei tai visiems aišku, tuomet jokie "kitoks" ir "išsiskiriantis" nekelia klausimų. **Ar tai skamba pernelyg lengvai, kad būtų tiesa? Tai veikia, pabandykite!**

Svarbus momentas: dažnai žmonės patenka į grupę turėdami tam tikros patyčių išgyvenimo patirties, todėl reikia laiko, kad jie nuoširdžiai pradėtų dalintis šia teze su jumis. Būkite kantrūs ir nuoseklūs, jokių nuolaidų ar išimčių šiuo klausimu.

Svarbi informacija: visi didieji socialiniai projektai, skirti kovai su patyčiomis, veikia prevencijos lygmeniu. Kai patyčios jau egzistuoja kaip faktas, būtina veikti tikslingai, pasitelkiant specialistus ir tai daryti nedelsiant. Visi suaugusieji turi dirbti kaip viena komanda, vadovaudamiesi tais pačiais principais ir reikalavimais, nekreipdami dėmesio į „smulkmenas“.

8. SUSITARIMAI IR TAISYKLĖS

Kai kurie žmonės dėl savo asmeninių savybių kartais gali elgtis taip, kad jų elgesys sumažins mokymosi kokybę ir trukdys kitiems. Nepaisydant to, turėtume stengtis, kad kaimynas galėtų pasinaudoti savo teisėmis į mokslą, ramią ir saugią aplinką ir t.t. Šiuo atžvilgiu, bendrosios drausmės klausimas yra labai svarbus.

Norėdami išspręsti šią problemą, galite paklausti savęs:

- Ar galiu apsibrėžti, koks elgesys gali būti priimtinas šiai grupei ir man, ar ne?
- Ar grupė turi taisykles ir (arba) susitarimus? Ar jie apima visus svarbius dalykus?
- Kaip galiu padėti dalyviui pakeisti elgesį, kuris trukdo kitiems ar jam pačiam?

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Svarbu atskirti elgesį, kuris jums asmeniškai ar visuomenei atrodo nepriimtinas, nuo elgesio, kuris iš tikrųjų trukdo grupės darbui. Pavyzdžiui, jeigu kas nors iš grupės narių per užsiėmimo metu nori vaikščioti, o kartais net šokinėti, gulėti ant kilimo, sėdėti ant palangės ir žiūrėti pro langą, piešti ir klausytis muzikos su ausinėmis, ar tai priimtinas elgesys? Žinoma, taip! Tol, kol jis netrukdo kitiems.

Ar jums atrodo, kad tai nepagarbus elgesys bei jis atitraukia kitų dėmesį nuo veiklos? Greičiausiai taip, bet tai vis tiek yra priimtinas grupės nario elgesys. Tačiau, jei pradėsite visa tai drausti (stabdyti bendrą diskusiją, pykti, komentuoti ir t. t.), jūsų elgesys nebebus priimtinas.

Ir taisyklės. **Geriausia taisyklė yra... JOKIŲ TAISYKLIŲ!** Taisyklių sunku laikytis. Niekas jų nesilaiko. Net tu, kurias patys susikūrėme. Tačiau susitarimai - visai kas kita. Labai svarbu, kad jie būtų paprasti, labai aiškūs, kad jais būtų galima naudotis, ir jų neturėtų būti daug.

9. FINANSAVIMO STYGIUS

Akivaizdu, kad skirtingų lygių grupei reikia papildomų finansinių išlaidų, ir tai dažnai būna priežastis, dėl kurios žmonės nenori dirbti su tokia grupe. Ir iš tikrųjų taip yra. Dažnai reikia papildomų žmonių - vertėjų, pagalbos specialistų, lydinčių asmenų...

Jiems gali prireikti specializuotų priemonių, papildomos įrangos... jau nekalbant apie visų veiklą ir apgyvendinimo bei maitinimo vietų išdėstymą pagal universalų dizainą.

Vis dėlto, dažniausiai galima sudaryti gana komfortiškas sąlygas, naudojant turimą inventorių, jį pritaikant ir kuo išsamiau aptariant su dalyviais apgyvendinimo ir maitinimo sąlygas bei mokymosi procesą. Taip pasiekiami kompromisai, kuriems įgyvendinti reikia ne didelių, o mažų išlaidų.

SVARBU! Tokie kompromisiniai sprendimai nereiškia, kad galite susitarti dėl saugumo, komforto ir pan. Jie reiškia, kad visada galima rasti sprendimą ir nelaikyti nepakankamo finansavimo kliūtimi visų žmonių dalyvavimui.

Pagrindiniai šio proceso klausimai gali būti šie:

- Ką šioje situacijoje man svarbu apsibrėžti?
- Kokių papildomų priemonių, įrangos ir t. t. gali prireikti?
- Ar yra kas nors, kas gali pakeisti brangius sprendimus?
- Kuriuos iš esamų išteklių galima pritaikyti ir kaip?

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Mes dažnai prisitaikome. Daugeliu atvejų turimas priemonės ar įrangą galima pritaikyti grupės poreikiams, tereikia improvizacijos ir kūrybiškumo.

Esant lėšų stygiui visada yra galimybė kreiptis į vietines specializuotas (besispecializuojančias šioje srityje) organizacijas, tiek nepelno siekiančias, tiek savivaldybių, ar savanorių organizacijas. Dažniausiai čia galima sulaukti pagalbos be papildomo biudžeto.

10. PERDEGIMAS

Dėl šios profesijos specifikos pedagogų profesinio perdegimo lygis laikomas vienu didžiausių. Pedagoginės srities moksliniai tyrimai atskleidė, kad pedagogų darbas priklauso „rizikos grupei“, kuriai būdinga įtampa, padidėjusi atsakomybė, daugybės pareigų įvairovė, sukelianti chronišką stresą. Pedagogų veikla yra nuolat susijusi su komunikavimu su daugybe žmonių, todėl jie yra patiria laipsniško emocinio nuovargio simptomų.

Be to, pedagogų profesinė veikla reikalauja aukšto profesionalumo, lengvai ir greitai prisitaikant prie sudėtingų pedagoginės veiklos sąlygų ir adekvačiai reaguojant į įvairias aplinkybes.

Štai keletas pedagogų perdegimo požymių:

Po darbo su pamokų planais ar darbų vertinimu jaučiatės išsekę, bijote kasdien eiti į darbą, norėtumėte išeiti iš darbo ir susirasti kokį nors kitą užsiėmimą.

Ypatingo dėmesio reikalaujantys klausimai:

- Ar laikotės taisyklės „pirmiausia užsidėkite kaukę sau“?
- Ar laikausi profesinių kriterijų ir rūpinuosi savimi? (mentorius, grupinė ir individuali supervizija)

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

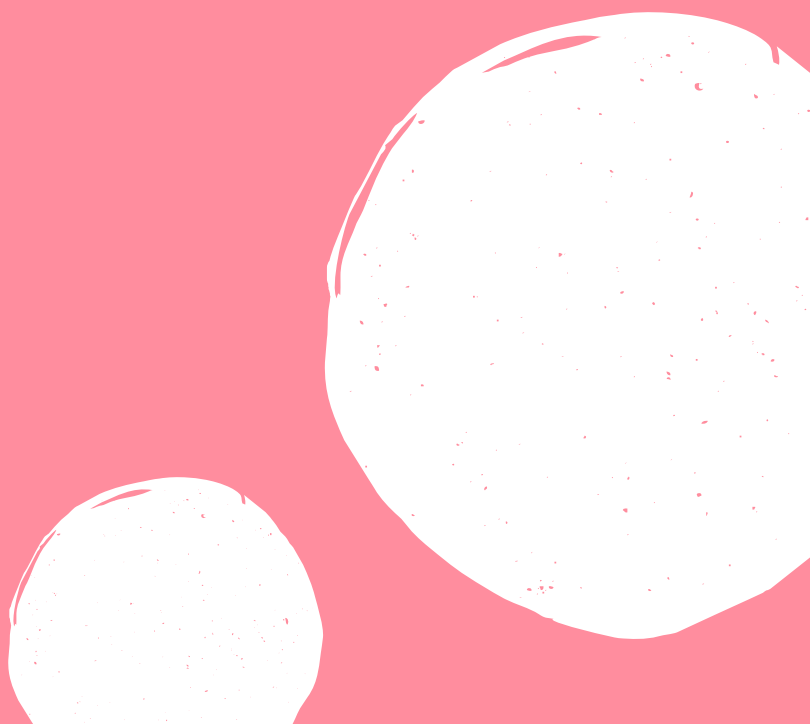
Šioje vietoje norime priminti apie lūkesčius. Nusivylimas dėl „netinkamo“ rezultato dažniausiai veda prie profesinio perdegimo.

Nepaisant to, labai sunku atsisakyti lūkesčių, ypač kai į procesą įdedama visa širdis. Savo darbuotojams siūlome galimybę kas metų ketvirtį dalyvauti grupinėse supervizijose. Tai negali pakeisti individualios supervizijos ir darbo su mentoriumi, tačiau primena, kaip svarbu rūpintis savimi.

Esant bet kokiai galimybei dalinkitės bet kokiais pasiektais darbo rezultatais. Stenkitės jų nenuvertinti. Vienas mūsų kolegų, profesionalus sportininkas, apibendrindamas mokslo metų rezultatus, su dideliu pasididžiavimu papasakojo, kaip vienas iš mokinių metų pabaigoje nustojo jį ignoruoti ir pradėjo sveikintis su juo kūno kultūros pamokose. Tai buvo judviejų metų pasiekimas, ir jie abu buvo laimingi. Kantrybės mums visiems!

„Smalsumas pražudė katę”

—*Anglų
patarlė*

6 ĮTRAUKIOJO UGDYMO VEIKLOS CIKLAS

Mes nesame katės, o smalsumas yra geriausias mūsų ginklas. Norint pasiekti norimą rezultatą, reikia kruopščiai pasiruošti. Šiame skyriuje pateikėme pagrindinius darbo etapus su pavyzdžiais iš savo praktikos, kurie neabejotinai bus naudingi ir jums.

1. PLANAVIMAS

Žingsnis po žingsnio - Komanda - Pasiekiamumas - Detalės

Kaip tai padaryti?

Žingsnis po žingsnio. Visų pirma, prieš pradedant planuoti, labai svarbu suprasti įtraukties sąvoką. Darbo suskirstymas į mažesnes dalis leidžia jį įvertinti eigoje ir efektyviai padeda komandai.

Kaip sekasi jūsų komandai?

Gerą komandą sukuria atviras bendravimas, kantrybė, pagarba vienas kitam ir bendri, suderinami tikslai. Labai svarbu, kad jūsų komanda būtų pasirengusi įtraukiojo ugdymo veiklos iššūkiams, nes kiekvienas komandos narys turėtų dalyvauti visame procese.

Vieta ir erdvė: ar jos pasiekiamos?

Esminis įtraukties elementas yra pasiekiamumas. Įvertinkite vietos pasiekiamumą viešuoju transportu, mokymosi kabinetų ir laisvalaikio erdvių pasiekiamumą. Jei reikia, iš anksto sukurkite ir išplatinkite dalomąją medžiagą alternatyviais formatais, pavyzdžiui, elektronine versija.

Dėmesys detalėms

Didelis dėmesys detalėms yra savybė, kuri pagerina projekto vykdymą ir produktyvumą, kartu sumažindama klaidų skaičių. Juk nenorėtumėte pamiršti suorganizuoti maitinimą žmonėms, turintiems ypatingų mitybos poreikių, arba, esant poreikiui pamiršti užsakyti specializuoto transporto paslaugas.

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Kai mūsų komanda užsiima planavimu, šio etapo nepraleidžiame net tada, kai panašus renginys toje pačioje vietoje vyksta kelis kartus. Visada sudarome išsamų planą, kuriame numatome tikslų laiką ir veiksmus. Kas už ką atsakingas, kokio inventoriaus reikia ir pan.

Kuo detaliau jį surašysite, tuo daugiau keblumų gali iškilti. Planuojant pritaikyti naują metodą grupėje, visų pirma jį išbandome jį su kolegomis arba giminačiais (dažniau su giminačiais :)). Ką mums tai duoda? Aiškiau matome ne tik bendrą paveikslą, bet ir jį sudarančias sudedamąsias dalis. Be to, tai suteikia galimybę daugiau sužinoti, ar komanda pasirengusi, ypač jei grupėje yra naujas žmogus.

Be to, simuliacijos metu galime atrasti daug svarbių smulkmenų, kurios nėra iš karto pastebimos.

Tiesiogine prasme eidami dalyvio keliu, galime suprasti, ko jam gali trūkti, kas bus patogiau ir kas trukdys pačioje patalpoje. Siekdami suprasti, kiek patogus grupei bus kambarys, dažnai klausiamo kolegų - ekspertų nuomonės, kurie priklauso įvairioms socialinėms grupėms.

2. ĮGYVENDINIMAS

Planas „B“ - Lankstumas - Punktualumas - Refleksija

Pasiruošę?

Norint pasiruošti bet kokiems iššūkiams ir suteikti puikią patirtį įtraukiojo ugdymo veiklose, labai svarbu iš anksto planuoti. Be to, net jei jūsų atsarginis planas nepasiteisino, labai svarbu užtikrinti saugią erdvę, kurioje žmonės gali daryti klaidas ir iš jų mokytis.

O kaip su lankstumu?

Ar esate pasirengę keisti savo planą, atsižvelgdami į grupės poreikius? Jei dalyviai pirmą kartą susiduria su darbu skirtingų gebėjimų grupėje, gali tekti gana stipriai nukrypti nuo pradinio plano, kad būtų galima išsiaiškinti visus pagrindinius klausimus, kurių neišsprendus būtų netikslinga dirbti toliau.

Kuo svarbus punktualumas?

Atvykimas laiku parodo, kad esate vertinate veiklą, kuria užsiimate. Punktualumas yra elementarus dalykas, tačiau jo nesilaikymas gali reikšti planavimo įgūdžių stoką arba tai, kad į ugdomąją veiklą nežiūrite rimtai.

Ką turėtumėte žinoti apie refleksiją?

Kaip jaučiatės šiuo metu? Kokių veiksmų turėtumėte imtis toliau? Kodėl? Tik apmąstydami galime suvokti, kur esame. Kasdienėje praktikoje yra keletas praktinių refleksijos priemonių, pavyzdžiui, refleksijos kortelės, pokalbiai poromis arba refleksijos kamuolys.

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Mūsų komanda turi „supergalią“, vadinamą improvizacija. Žinoma, ji pas mus atsirado įgijus patirties, todėl mūsų „planas B“ yra galvoje.

Pradedantiems rengti renginius skirtingų gebėjimų grupėms labai rekomenduojame planą B, kurį taip pat išsamiai užsirašykite. Net ir visa tai pasiruošus, labai rekomenduojame kasdienius apmąstymus ir grįžtamąjį ryšį. Atliekant refleksiją kiekvienos dienos pabaigoje su grupe ir gaunant grįžtamąjį ryšį iš dalyvių, labai tikėtina, kad kitą dieną turėsite ką nors pakeisti kitos dienos plane.

Svarbu vadovautis grupės poreikiais. Gali paaiškėti aplinkybės ir ypatumai, kurie iki tol nebuvo akivaizdūs nei jums, nei dalyviams.

3. ĮVERTINIMAS

Būti sąžiningu - Įgūdžiai - Sąmoningumas

Ar tai tiesa?

Pasak Paulo Coelho, sakyti tiesą ir priversti žmogų verkti yra geriau nei meluoti ir priversti žmogų nusišypsoti. Paskatinkite projekto komandos narius būti sąžiningais refleksijos metu, aptariant savo mintis apie darbą skirtingų gebėjimų grupėje. Kalbėkitės ne tik apie komandos pasiekimus, įgytas žinias, bet ir apie iššūkius, kad ateityje galėtumėte dar labiau tobulinti dalyvių patirtį.

Vis dar bijote?

„Kai audra baigsis, neatsiminsite, kaip ją atlaikėte, kaip pavyko išgyventi. Iš tikrųjų net nebūsate tikri, ar audra tikrai baigėsi. Tačiau viena yra aišku - išgyvenus audrą nebebūsate toks pat žmogus, koks buvote prieš tai. Būtent tokia ir yra šios audros esmė.” — Haruki Murakami

Įsisąmoninimas

Svarbu suprasti, kad skirtingų žmonių naujų žinių, įgūdžių ir patirties įsisąmoninimas išlieka skirtinguose lygmenyse. Pagrindinis dalykas, kurį galime pasiūlyti sau ir kitiems, yra atvira prieiga :)

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Nebijokite viešai pripažinti savo klaidos ar kompetencijos trūkumo bet kuriuo klausimu. Tai gali būti smulkmena, nedidelė klaida kalboje arba techninis aplaidumas, kurį viešai pripažinsite. Taip pat reikia pripažinti, kad negalite žinoti visko, ir verta mokėti tai atvirai ir oriai pripažinti.

Dalyviams tai geras pavyzdys, kuris parodo, kad mokymasis visą gyvenimą yra realybė ir būtinybė. Tokiomis akimirkomis greitai išnyksta bendravimo barjerai. Neapsunkinkite savo bendravimo lūkesčiais. Galite „sėti sėklas“ ir iš tolo stebėti, kada išdygs daigai. Tačiau kiekvienas turi sau tinkamą laiko tarpą.

4. TOLIMESNI VEIKSMAI

Dalijimasis įgytomis žiniomis - Komandos įsivertinimas - Ryšių tinklas

Dalijimasis įgytomis žiniomis

Vienas iš būdų pagilinti savo žinias yra... jomis dalintis!

Dalindamiesi žiniomis tampame ne tik praturtiname kitus žmones, bet ir tampame išmintingesni. Kiekvieną kartą, dalindamiesi žiniomis, turime galimybę analizuoti, kelti klausimus, įtikinėti ir pan.

Komandos įsivertinimas

Jūsų komanda sudaryta iš tokių pat žmonių, kaip ir dalyviai. Skirkite dėmesio ir laiko, kad kiekvienas komandos narys įvertintų komandos darbą. Tam galite pasitelkti grįžtamojo ryšio metodą, refleksiją arba kitus metodus. Dažniausiai jie gali įvardinti visas silpnąsias ir stiprias puses.

Ryšių tinklas

Kiekviena grupė yra unikali, joje tikrai nėra pašalinių ar atsitiktinių žmonių, ir kiekviena grupė yra neįtikėtinas šaltinis! Sukurti ryšių tinklai padeda dalyviams palaikyti santykius ateityje ir žinoti, kad tikrai yra žmonių, kurie palaiko jų idėjas, ir kur tiksliai juos galima rasti. Tai labai svarbu!

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

Savo komandoje niekada nepamirštame vertinimo. Kaip pati grupė yra labai svarbus resursas pačiai sau, taip ir komanda yra svarbus informacijos šaltinis, padedantis nustatyti silpnąsias ir stiprias jūsų darbo vietas. Jeigu buvo dirbama intensyviai, tikėtina, kad vienas žmogus galėjo nepastebėti kai kurių detalių, dėl kurių rezultatas galiausiai gavosi kitoks, nei buvo tikėtasi. Veikdama išvien komanda beveik visada geba tiksliai suprasti, kur yra silpnoji vieta.

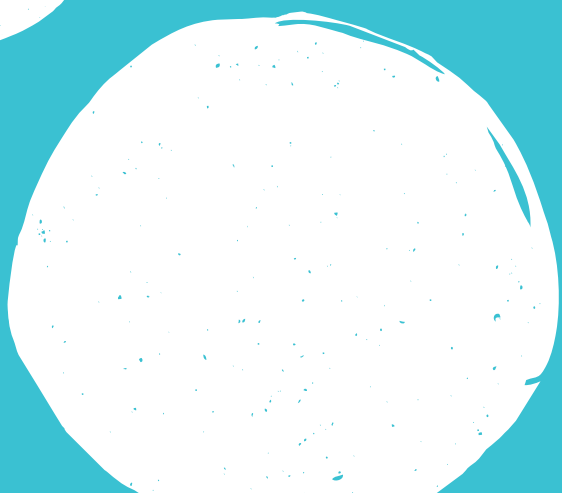
Vieną dieną mūsų mokyklos mokytoja netikėtai atsidūrė ligoninėje. Turėjome ją pavaduoti, kol ji sugrįš. 14 suaugusiųjų 4 dienas dirbo su 6 vaikų klase. Rezultatas buvo dviprasmiškas. Pirmosios dvi dienos buvo ypač sudėtingos, nes reikėjo parinkti mokiniams tinkamus darbo metodus, todėl stengėmės ir darėme viską, ką galėjome.

Nuo to karto, mokykloje kiekvienas turi pateikti informaciją apie tai, kaip dirba su savo klase, be to, esant poreikiui pakeisti mokytoją, visada yra galimybė gauti įvairių užduočių rinkinį. Šiuo metu aktyviai lankomės vieni kitų pamokose, kad galėtume stebėti ir mokytis.

Žinoma, tai neapsiriboja vien tuo. Be jokios abejonės, dalijimasis yra naudingas ir klausytojui, ir tiems, kurie dalijasi. Mes gauname naudos kaip tik šiuo metu, kai dalijamės su jumis :) Išmėginkite!

„Intelektas - tai
gebėjimas
prisitaikyti prie
pokyčių”

—*S. Hawking*

KELETAS ŽODŽIŲ APIE STRUKTŪRINĮ PRISITAIKYMĄ

Lygios galimybės yra svarbi daugelio žmogaus teisių sudedamoji dalis. Viena iš įtraukios aplinkos sudedamųjų dalių yra universalus dizainas. Kaip dažnai galvojame, kad įrengus rampą ar liftą patalpa taps be kliūčių? Tačiau rampa yra tik viena iš svarbių aplinkos be kliūčių kūrimo elementų, yra daug kitų svarbių aspektų, tokių kaip durų ir koridorių plotis, garso ir apšvietimo pritaikymas, ženklavimas ir kt. Be to, net jei pasirinkote ar įrengėte vietą be barjerų, kai kuriems dalyviams gali būti sunku ten patekti, jei viešojo transporto infrastruktūra neprieinama.

Svarbu organizuoti architektūrinę aplinką be kliūčių:

FIZINIS PRIEINAMUMAS

Ugdymo proceso dalyviai turi galimybę laisvai judėti po patalpas, t. y. tiek po patalpas, tiek po aplinkines teritorijas. Žmonės gali naudotis patalpomis, skirtomis mokymuisi, poilsiui ir fiziologiniams poreikiams tenkinti.

SAUGUMAS

Edukacinio proceso dalyviai turi galimybę nevaržomai būti patalpose, lankytis įvairiose erdvėse (klasėse, konferencijų salėje, tualete, valgykloje ir t. t.), nerizikuodami susižeisti ar padaryti žalos savo nuosavybei, statiniui ar įrangai.

INFORMATYVUMAS

Edukacinio proceso dalyviai gali savarankiškai judėti erdvėje, kurioje yra navigacinė sistema žmonėms su regos sutrikimais, orientaciniai ženklai, instrukcijos apie patalpų funkcijas, galimybė kreiptis dėl papildomos informacijos ir pagalbos ir kt.

PATOGUMAS

Erdvė turėtų būti pritaikyta ne tik „fiziniam išgyvenimui“. Žmonės turintys negalią turi tokią pačią teisę į komfortą, kaip ir žmonės neturintys negalios. Patogumą gali suteikti tokie paprasti dalykai kaip pagalvės konferencijų salėje, kėdė duše, reguliarios fizinio poilsio pertraukėlės ir pan.

Didelę įtaką dizaino bei kliūčių plėtrai turėjo pasikeitęs negalios sampratos aiškinimas, žvelgiant ne į tam tikrus asmens apribojimus (fizinius ar psichinius), bet į kiekvieno asmens socialinį potencialą, kurį riboja tam tikros kliūtys.

Ronald Lawrence Mace, amerikiečių architektas, produktų kūrėjas, pedagogas ir konsultantas, 1989 m. įkūrė Prieinamo būsto centrą (vėliau - Universalus dizaino centrą) ir pasiūlė terminą „universalus dizainas“. **Universalusis dizainas** - tai strategija, kuria siekiama, kad įvairių tipų aplinka, gaminiai, komunikacijos, informacinės technologijos ir paslaugos būtų prieinamos ir suprantamos visiems bei tinkamos bendram naudojimui kuo savarankiškesniu ir natūralesniu būdu, pageidautina, kad jų nereikėtų pritaikyti ar ieškoti specializuotų sprendimų.

Toliau pateikiame keletą gairių, į ką reikėtų atkreipti dėmesį, kuriant edukacinės aplinkos architektūrinį prieinamumą. Jas galite naudoti kaip patikrinamąsias gaires:

	Žmonės, sergantys kaulų ir raumenų sistemos ligomis	Žmonės, turintys regos sutrikimų arba silpnaregystę	Žmonės, turintys klausos sutrikimų
Aplinkinė teritorija			
Keleivių išlaipinimo vieta			
Transporto priemonių stovėjimo vietos			
Ramos			
Durys			
Laiptai			
Liftas			
Turėklai ir atitvarai			
Tualetas			
Kriauklė			
Avarinė pavojaus signalizacijos sistema			
Dušo kabina			
Koridoriai			
Klasė			
Valgomojo kambarys			

Kai kalbame apie struktūrinį prisitaikymą, svarbu, kad jį būtų galima taikyti įvairiose pradinėse situacijose, o tai reiškia, kad galite išvystyti skirtingas galimybes, kurios gali pareikalausiti iš jūsų skirtingų išteklių.

Apir ką mes kalbame?

Idealu, jei turite gerą biudžetą ir laiko sugalvoti ir išmintingai suplanuoti naujos pritaikytos erdvės (jaunimo centro, mokymo erdvės, jaunimo centro ir pan.) atidarymą. Tokiu atveju, pasitelkę įvairius ekspertus, remdamiesi savo ir kolegų patirtimi, galite įgyvendinti nuostabius daugumai pritaikytus sprendimus.

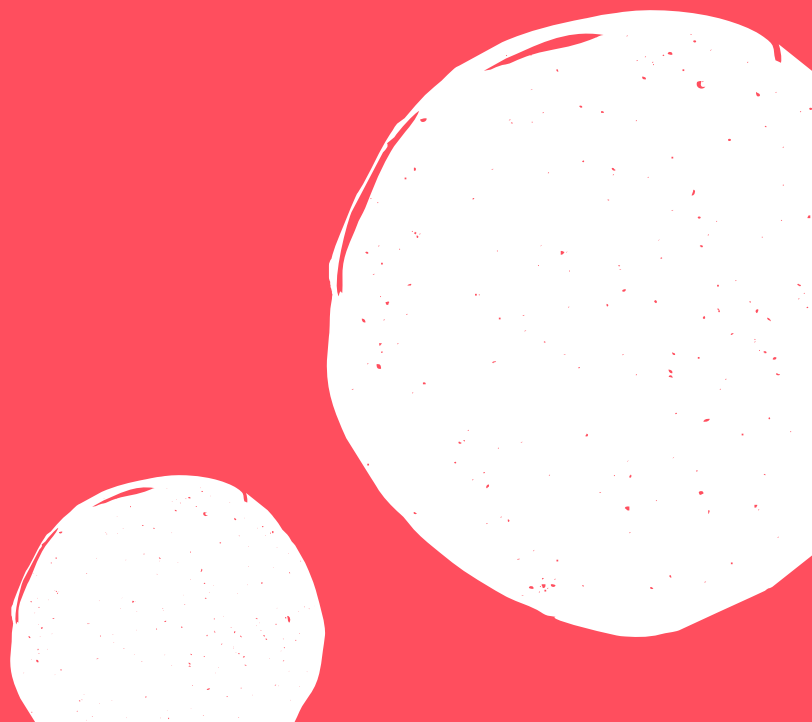
Tačiau gyvenime dažniausiai susiduriame su situacija, kai mums svarbu gebėti pritaikyti esamą erdvę grupei. Štai čia ir yra ta akimirka, kai reikia kūrybiškumo ir išradingumo!

Deja, dauguma vietų nėra pritaikytos (pastatai, ekskursijų ar pasivaikščiojimų vietos ir pan.), tačiau tai tikrai nereiškia, kad turėtumėte atsisakyti savo planų! Daugelį dalykų galima suplanuoti ir padaryti kitaip, ir jie taps prieinamesni visiems.

Vienintelė išimtis - pavojus sveikatai. Nereikėtų reikalauti, kad į renginį atvyktų jaunuolis, judantis neįgaliojo vežimėlio pagalba, jei renginys vyksta antrame aukšte ir į viršų veda tik sraigtiniai laiptai. Jei manote, kad galite pakelti žmogų ant rankų, tai pagirtina idėja, tačiau rizikuojate to žmogaus sveikata. Tokiu atveju, pasiūlykite internetinį formatą, jei renginio vietos negalima pakeisti.

„Gyvenime visada
galima rinktis!
Imtis veiksmų arba
trauktis.
Atsisveikinti arba
keršyti.
Mylėti arba nekęsti.
Bet nebūkite
abejingi!”

—*Bernard Werber*

7 METODO PRITAIKYMAS

Jau ugdymo programos planavimo etape svarbu suprasti, kad niekada negalime tiksliai žinoti, kokiomis savybėmis pasižymės grupės nariai. Todėl visuomet nuo pat pradžių turėtume stengtis sukurti edukacinę programą, kuri būtų prieinama skirtingų gebėjimų grupėms, ir būti pasirengę ją pritaikyti.

Štai kodėl pasaulyje aktyviai plėtojama universalus mokymosi dizaino koncepcija. Ši koncepcija apima perėjimą nuo orientavimosi į „vidutinius“ žmones prie atsižvelgimo į kiekvieno asmens įvairovę ir individualius poreikius.

TRYS UNIVERSALUS MOKYMOSI DIZAINO PRINCIPAI

I PRINCIPAS: „KAS?“

Pateikite įvairių informacijos pateikimo būdų

Besimokantieji skirtingai suvokia ir supranta jiems pateikiamą informaciją. Pavyzdžiui, asmenims, turintiems jutimo sutrikimų (pvz., aklumą ar kurtumą), mokymosi sutrikimų (pvz., disleksiją), kalbos ar kultūrinių skirtumų ir pan., gali reikėti skirtingų metodų susipažinti su turiniu. Dar kitiems asmenims informacija gali būti greičiau ar veiksmingiau įsisavinama ne spausdintiniu tekstu, o vaizdinėmis ar garsinėmis priemonėmis.

Mokymasis ir žinių perteikimas vyksta tuomet, kai naudojami keli informacijos pateikimo būdai, nes tai leidžia mokiniams susieti sąvokas tiek tarpusavyje, tiek ir su kitomis sąvokomis.

Trumpai tariant, nėra vieno tinkamiausio informacijos pateikimo būdo visiems mokiniams, todėl labai svarbu suteikti galimybę pasirinkti labiausiai tinkantį informacijos teikimo būdą.

II PRINCIPAS: „KAIP?”

Pasiūlykite daug skirtingų veiklų ir būdų, kaip išreikšti save

Besimokantieji skirtingai prisitaiko prie mokymosi aplinkos ir perteikia savo žinias. Žmonės, turintys didelių judėjimo sutrikimų (pvz., cerebrinį paralyžių), strateginių ir organizacinių sunkumų (vykdomosios funkcijos sutrikimų), kalbos barjerų ir kt., mokymosi užduotis sprendžia labai skirtingai.

Kai kurie iš jų gali gerai išreikšti savo mintis raštu, bet ne žodžiu, ir atvirkščiai. Taip pat reikėtų pripažinti, kad aktyvumas ir saviraiška reikalauja daugiau pastangų, ir tai dar viena sritis, kurioje besimokantieji gali skirtis.

Iš tikrųjų nėra vienos priemonės, kuri būtų optimali visiems besimokantiejiems. Svarbu sudaryti įvairias galimybes.

III PRINCIPAS: „KODĖL?”

Suteikite galimybę įsitraukti įvairiais būdais

Įsitraukimas yra labai svarbus mokymosi elementas, o besimokantieji labai skiriasi pagal tai, kaip jie įsitraukia į mokymąsi, arba kaip yra motyvuoti mokytis. Yra daug veiksnių, galinčių turėti įtakos individualiems įsitraukimo skirtumams, pavyzdžiui, neurobiologija, kultūra, asmeninė svarba, subjektyvumas ir pagrindinės žinios, taip pat daug kitų aspektų. Tarkime, vieni besimokantieji labai entuziastingai priima spontaniškumą ir naujoves, o kitiems tai neįdomu, o kartais net kelia baimę, pirmenybę teikdami griežtai rutinai. Vieni mokiniai mėgsta dirbti vieni, kiti - su bendraamžiais.

Iš tikrųjų nėra vienos įsitraukimo priemonės, kuri būtų optimali visiems besimokantiejiems visose aplinkybėse. Labai svarbu suteikti daugybę įsitraukimo galimybių.

Švietimo pritaikymo procesą gali sudaryti **du etapai**:

1. SPECIALIŲJŲ UGDYMO(SI) POREIKIŲ NUSTATYMAS

Tam galite naudoti įvairias priemones, priklausomai nuo žmonių amžiaus, gebėjimo su jais bendrauti, išsilavinimo srities ir pan.

Šiame etape svarbu atkreipti dėmesį į toliau nurodytus dalykus, dėl kurių gali tekti pritaikyti metodikas:

- Regos sutrikimai
- Klausos sutrikimai
- Kalbos sutrikimai
- Skeleto-raumenų sistemos sutrikimai
- Intelektų raidos sutrikimai

Mokinių specialiųjų ugdymosi poreikių nustatymo priemonių pavyzdžiai:

- Internetinis klausimynas
- Pokalbis su tėvais
- Pokalbis su mokiniais
- Susipažinimas su mediciniais ir asmens dokumentais
- Stebėjimas

2. PROGRAMOS PRITAIKYMAS

- Patikrinkite, ar darbo vieta yra pritaikyta (pvz., ar erdvė yra be kliūčių? Ar apšvietimas gali sukelti nepageidaujamų reakcijų?).
- Techninių sprendimų ir priemonių patikrinimas (pavyzdžiui, ar bus rengiamas pristatymas? Dirbama su kompiuteriu? Naudojamos medžiagos, kurioms reikia gerai išvystytos smulkiosios motorikos?).
- Mokymo metodų pritaikymas (pavyzdžiui, ar tam tikrą negalią turintis asmuo gali savarankiškai atlikti užduotį? Ar visi dalyviai gali pasiekti maksimalų rezultatą? Ar visi galės perskaityti instrukcijas?).

Konkrečių mokymo metodikų pritaikymas gali būti toks:

- Sudėtingos užduoties skaidymas į kelis etapus
- Papildomo laiko užduočiai atlikti suteikimas
- Vietoj skaitomos medžiagos naudoti garso įrašus ir atvirkščiai
- Žodinio atsakymo pakeitimas rašytiniu, ir atvirkščiai

Rengiant ugdomosios veiklos metodiką, ypatingą dėmesį reikėtų skirti darbui grupėse. Dažnai **darbas grupėse** yra ta forma, kuria specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai gali pasiekti bendrą rezultatą.

Organizuodamas darbą grupėse, pedagogas pasirūpina, kad kiekvieno individualūs rezultatai būtų matomi ir apčiuopiami kitiems grupės nariams. Taip pat svarbu taikyti įvairius metodus, kurie apimtų skirtingus informacijos suvokimo kanalus ir leistų mokiniams pateikti rezultatus įvairiomis formomis.

PATARIMAS IŠ PRAKTIKOS

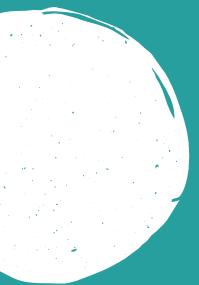
Kasdien dirbdami su įvairiomis paauglių grupėmis ir kaip mokytojai, kuriems reikia pasiekti tam tikrą ugdymo tikslą, ar bent jau kartu pradėti „eiti jo link“, ir kaip žmonės, siūlantys jiems neformalųjį ugdymą, galime nuoširdžiai pasakyti, kad gebėjimas pritaikyti metodus yra pagrindinis mūsų įgūdis. Taip yra ir dėl to, kad grupė yra daugiapakopė, ir dėl to, kad dirbame su paaugliais.

Niekada nežinai, kas šiandien tinka geriausiai. Tačiau galite sudaryti sau tinkamų darbo metodų sąrašą ir juos derinti. Labai naudingas yra **stebėjimo dienoraštis**: užsirašome, kaip vyko susitikimas su grupe, ir viską, ką prisimename apie išorinius veiksnius, savo analizes, nuojautas, mintis. Iš pradžių tai gali atrodyti nuobodoka. Iš dalies taip ir yra, nes tai reikalauja savidisciplinos, laiko ir pastangų. Tačiau šią rutiną galima laikyti labiausiai intriguojančio tyrimo dalimi. Maždaug po 1-2 mėnesių toks dienoraštis tampa atradimų ir žinių šaltiniu.

Žinoma, kai kalbama apie nedidelės trukmės mokymąsi, tokiam dienoraščiui nėra laiko. Tačiau vis tiek galite daug ką pritaikyti ir greitai. Svarbiausia tiksliai suprasti, kokių pokyčių jums reikia.

„Kai akivaizdu, kad
tikslų neįmanoma
pasiekti,
koreguokite ne
tikslus, o
veiksmus.”

—*Confucius*

8 GALIMA IR NEGALIMA

Kalbėdami apie jaunuolių grupę, kurios neatrenkame pagal jokių papildomus kriterijus, tokius kaip sveikata, įgūdžiai, patirtis, kompetencija ir t. t., niekada negalime būti tikri, kad viską numatėme iš anksto.

Vis dėlto, pateikiame keletą patarimų, ką daryti ir ko nedaryti, kurie tinka bet kuriai grupei (tačiau vien jų nepakanka), kad galėtumėte pasitikrinti save, sudaryti kontrolinį sąrašą ir būti labiau užtikrinti būsimo renginio sėkme.

Šiuo sąrašu vadovaujamės organizuodami tarptautinius mobilumo projektus ir jis jau ne kartą išbandytas. Neišsigąskite jo ilgio. Įgiję patirties galėsite patys nuspręsti, ką iš jo pasiimti, o ko ne. Tačiau pirmiausia turėtumėte susipažinti su visu sąrašu.

GALIMA...

JEI ĮMANOMA, SUSITIKITE SU POTENCIALIAIS DALYVIAIS INTERNETU IKI VEIKLOS VYKDYMO PRADŽIOS.

Papasakokite jiems viską apie būsimą projektą, pradedant pasiruošimu ir kelione į renginio vietą, baigiant smulkiais detalėmis apie renginius, vyksiančius už renginio vietos ribų.

Kam to reikia? Jei dalyvis neturi ankstesnės patirties ir turi prieigos poreikį, jis gali iš karto nesuprasti ir nepranešti apie galimas kliūtis, o jūs negalėsite suteikti reikiamos pagalbos.

Kartu mintimis keliaudami šiuo procesu galėsite modeliuoti daugumą situacijų ir taip paskatinti dalyvį pagalvoti, ko jam gali prireikti, kad galėtų patogiai ir be kliūčių dalyvauti.

UŽTIKRINKITE VIETOS PRIEINAMUMĄ

(automobilių stovėjimo aikštelė, prezentacijos vieta, įėjimas, tualetai, sėdimos vietos ir t. t.)

Pirmasis įtraukties veiksnys yra **prieinamumas**. Asmens sąveika su aplinka ir tinkamomis transporto priemonėmis yra esminis jo judumo elementas.

Mūsų asmeninė patirtis rodo, kad vis dar nėra daug vietų, kurios būtų tinkamai pritaikytos daugumai dalyvių, arba tokių vietų nuoma yra brangi, todėl organizatoriai neturi galimybių jas išsinuomot. Daugeliu atvejų aplinką galima pritaikyti bendromis vietos administracijos ir organizatorių pastangomis, pasitelkus improvizuotas priemones. Todėl, net jei neradote idealios vietos dalyviams, tai neturėtų tapti kliūtimi renginiui suorganizuoti. Neabejotinai geriau, susitarus su dalyviais, pritaikyti esamas sąlygas ir vykdyti puikų projektą, nors ir ne idealiomis sąlygomis, o ne priešingai. Ir šiuo atveju gaunama dviguba nauda! Ne tik turėsite puikų projektą, bet ir savo pavyzdžiu parodysite, kaip pritaikyti neidealias sąlygas.

Labai svarbu, kad visos patalpos būtų prieinamos: įėjimas į renginio vietą, salės, valgomasis, gyvenamasis kambarys, tualetas ir dušas, koridoriai, poilsio kambariai. Nereikėtų apsiriboti tuo, kad bus prieinama tik salė ir gyvenamasis kambarys.

Jei **pateikimas** į vietą yra prastai suplanuotas ir organizuotas, specialiųjų poreikių turintiems žmonėms dar labiau užkertamas kelias dalyvauti veikloje. Įsitikinkite, kad aprėpiate visas galimas kliūtis: regos, judėjimo, motorikos, klausos. Žinoma, prieinamumą turėtumėte įvertinti padedami realių dalyvių. Suprantama, kad neįtikėtinai sunku patenkinti visų specialiųjų poreikių; išgirsti ir suprasti visų poreikius yra jūsų laimėjimas.

UŽTIKRINKITE TINKAMĄ APŠVIETIMĄ IR GARSĄ

Norint sukurti nepamirštamus renginius, svarbiausia yra **šviesa ir garsas**. Net ir nedideli pakeitimai gali turėti didelės įtakos viso renginio eigai. Pavyzdžiui, žemesnio lygio apšvietimas, kaip antai, šviestuvai ir žvakės, padeda atsipalaiduoti. Stalo ir grindų apšvietimas išlaiko jaukumo pojūtį ir kartu didina produktyvumą. Maksimalų produktyvumą paprastai skatina aukšto lygio apšvietimas, pavyzdžiui, liuminescenciniai lubų šviestuvai.

APMOKYKITE SAVO KOMANDĄ ĮTRAUKTIES IR PRIEINAMUMO KLAUSIMAIS

Yra viena garsi legenda, kuri byloja, kad Džonas F. Kenedis, apsilankęs NASA bazėje, jau išeidamas iš jos, susidūrė su valytoju. Jungtinių Valstijų prezidentas jo paklausė: „Ką jūs čia veikiate?“ Į tai jis atsakė: „Paleidžiu raketą į kosmosą“.

Labai svarbu, kad visi komandos nariai turėtų bendrus tikslus ir vertybes, susijusias su įtrauktimi. Kai kiekvieno nuomonė ir gerovė yra svarbi kitiems, tai ir yra įtrauktis. Geresnių rezultatų nepasieksite, jei dalis komandos vartos, tarkime, teisingą terminologiją ir apie tai kalbės, o kita dalis manys, kad tai visiškai nesvarbu.

KURKITE IR PLATINKITE ĮVAIRIŲ FORMATŲ DALOMĄJĄ MEDŽIAGĄ

Kai medžiagą siunčiate iš anksto, esant poreikiui, visiems dalyviams suteikiama daugiau laiko pasiruošti ir sudaromos sąlygos naudotis medžiaga tiems, kurie naudojami pagalbinėmis technologijomis.

Pateikdami dalomąją medžiagą užtikrinsite, kad visi besimokantieji galėtų sekti ir suprasti pateikiamą informaciją, ir tai tik padidins jūsų pristatymo patrauklumą, aiškumą ir skaitomumą.

VAIZDO ĮRAŠŲ SUBTITRAI

Subtitrai dažnai naudojami siekiant padidinti prieinamumą klausos negalia turintiems žmonėms. Be to, maksimaliai pageriname dalyvių mokymosi procesą, siūlydami medžiagą, pritaikytą reginčiųjų, girdinčiųjų ir skaitančiųjų tipams.

Daugiau nei 100 empirinių tyrimų atskleidžia, kad subtitrų naudojimas vaizdo įrašė pagerina žiūrovų supratimą, dėmesio sutelktumą ir turinio įsiminimą. Pavyzdžiui, Pietų Floridos universiteto tyrime 9 iš 10 studentų teigė, kad subtitrai padeda geriau pažinti temą.

UŽTIKRINKITE, KAD PRAŠYMAI, SUSIJĘ SU ALERGENAIS, JAUTRUMU MAISTUI IR PAGEIDAVIMAMS, BŪTŲ ĮVYKDYTI

Žmonės dažnai renkasi kavines ar restoranus, kad sėkmingai užbaigtų verslo sandorį, pasimatymą, draugišką susitikimą ar pažintį. Ir, kaip rodo bendras Leideno ir Vestfalijos (Vokietija) universitetų mokslininkų tyrimas, jie elgiasi teisingai, nes galimybė pasimėgauti maistu kartu stiprina žmonių tarpusavio pasitikėjimą.

Todėl, bet kurio organizatoriaus užduotis yra pasirūpinti, kad valgymo procesas būtų kuo sklandesnis ir malonesnis. Tai neretai, priklauso nuo to, kiek atidžiai organizatoriai atsižvelgė į dalyvių pageidaujamo maisto pasirinkimus, ir, be abejo, nuo to, kiek rengėjai, sudarydami valgiaraštį, stengėsi išanalizuoti dalyvių alergijas ir maisto produktų netoleravimą.

NUMATYKITE PAPILDOMO LAIKO APMĄSTYMAMS SKIRTINGŲ GEBĖJIMŲ GRUPĖSE.

Dažnai darbas skirtingų gebėjimų grupėje dalyviams yra nauja patirtis. Net jei kas nors jau turi tokios patirties, ši bendra veikla visada sukelia daugiau emocijų, klausimų, įvairių sudėtingų ir nepatogių situacijų.

Suteikite grupei daugiau laiko apmąstyti ir susivokti. Paskatinkite juos atviram pokalbiui, jei visi dalyviai yra tam pasirengę. Pasistenkite atsakyti į nuoširdžiausius klausimus, jei esate pakankamai kompetentingi, kad suteiktumėte apmąstymams tinkamą kryptį ir parodytumėte, kad tai saugi vieta aptarti visus rūpimus klausimus grupei leidus.

LAIKYKITĖS SAVO PLANO

Pasak H. Stanley Juddo, geras planas yra „tarsi kelio žemėlapis: jis parodo galutinį kelionės tikslą ir, paprastai, geriausią būdą, kaip jį pasiekti”.

Nustatyti tikslą savo pastangų naudą gali būti sudėtinga, jei planas pernelyg dažnai keičiamas arba jeigu jo niekada nesilaikote.

BŪKITE LANKSTŪS IR VISADA TURĖKITE PLANĄ B

Dalyviams gali turėti įtakos daugybė išorinių veiksnių, tokių kaip, kintanti fizinė ir psichoemocinė būsena ir pan. Taip pat gali atsitikti, kad kas nors nepakankamai įvertino pagalbos poreikį arba pervertino savo jėgas, neturėdamas patirties. Kartais tokiais atvejais gali paaiškėti, kad yra dalyvių, kurie iš pradžių nenurodė savo svarbių ypatybių. Ir jie tuo metu buvo nuoširdūs.

Tokiose situacijose reikia gana greitai priimti sprendimą, todėl visada pravartu turėti planus A, B, C, kurie būtų skirtingo sudėtingumo, įsitraukimo lygio, skirtingo greičio ir aktyvumo.

BENDRADARBIUKITE SU KOMANDOS NARIAIS

Ar manote, kad esate geras komandos žaidėjas? Nors tai paprastas klausimas, kuris reguliariai užduodamas per kai kuriuos pokalbius, šio gebėjimo niekada nereikėtų ignoruoti. Kad ir kokias pareigas užimtumėte ar kokioje pramonės šakoje dirbatumėte, ilgainiui turėsite dirbti su kitais, kad atliktumėte užduotis ar paskyrimus. Efektyvaus komandinio darbo vertė slypi jo gebėjime skatinti geresnį problemų sprendimą, užtikrinti platesnį požiūrį ir pagerinti keitimąsi žiniomis.

SUSIKURKITE SAVO GRĮŽTAMOJO RYŠIO SISTEMĄ

Be grįžtamojo ryšio niekada negalėsime tobulėti. Nors grįžtamasis ryšys yra gana sudėtingas, jis yra puiki priemonė įvertinti sėkmę. Sužinosite, ką mano renginyje dalyvavę žmonės, kaip apie jį sužinojo ir kas jiems labiausiai patiko.

Įsitikinkite, kad į bet kokią apklausą įtraukti klausimai apie prieinamumą: neįgaliesiems pritaikyta automobilių stovėjimo aikštelė su kineziterapijos kėdžių keltuvais, įėjimai, sėdimos vietos ir tualetai, indukcinės kilpos sistemos, prieinamumas gyvūnams pagalbininkams ir kt. - tai tik keletas aspektų, apie kuriuos reikėtų pagalvoti.

NUSTATYKITE IR PAŠALINKITE GALIMAS DALYVAVIMO KLIŪTIS

Svarbu identifikuoti ir įveikti galimas dalyvavimo kliūtis, tokias kaip diskriminacija ar patalpų trūkumas. Dirbant su įvairialype grupe, jūsų projektas akivaizdžiai tampa patrauklesnis, bet kartu ir sudėtingesnis. Dalyviai paprastai susiduria su problema planavimo etape, nes nėra galimybės gauti išsamią informaciją apie projektą. Asmeniui gali būti sunku nuspėti, ar jo viešnagė bus be kliūčių ir ar jis gaus tinkamą pagalbą. Negalėjimas savarankiškai judėti, dalyvauti veikloje be pagalbos ar galimybės naudotis tam tikromis paslaugomis nebuvimas - tai tik keli dalyvavimo kliūčių pavyzdžiai.

KELIONĖS ORGANIZAVIMAS

Būtinai patikrinkite logistikos sąlygas, ypač jei keliaujama pirmą kartą. Svarbu įsitikinti, kad dalyvis pasirinko tokį kelionės variantą, kad galėtų atvykti laiku ir po kelionės turėtų energijos projektui. Būkite pasiruošę suteikti pagalbą kelionės metu.

NEGALIMA...

VISIŠKAI NEATSIŽVELGTI Į PRADINĮ PLANĄ

Gebėjimas improvizuoti yra labai svarbus, tačiau prieš pradedant improvizuoti svarbu turėti struktūrizuotą planą, pagal kurį bus improvizuojama. Priešingu atveju rizikuojate prarasti mokymosi tikslus.

ATSISAKYTI KOMANDOS NARIŲ ARBA PAČIŲ DALYVIŲ PASIŪLYMŲ

Bet kurioje grupėje svarbu išklausti komandą ir dalyvius, tačiau daugialypėje grupėje klausymasis kartais gali reikšti, kad renginys taps saugesnis ir lengviau pritaikomas.

TIKĖTI, KAD IMPROVIZACIJA YRA JŪSŲ GERIAUSIAS DRAUGAS

2014 m. Australijos išdininkas Joe Hockey per radiją kalbėjo apie benzino kainų koregavimą. Jis norėjo pabrėžti, kad mokesčių didinimas labiausiai paliestų dideles pajamas gaunančius žmones. Iš tikrųjų jis pasakė štai ką: „Skurdžiausiai gyvenantys žmonės arba neturi automobilio, arba daugeliu atvejų nevažiuoja labai toli“. Šis komentaras įžeidė daugybę žmonių, todėl išdininkas netrukus viešai atsiprašė.

Hockey pavyzdys pabrėžia, kaip svarbu teisingai pasirinkti žodžius ir planuoti iš anksto. Jei pasiruošite iš anksto, mažiau rizikuosite ištarti komentarą, dėl kurio gali kilti problemų.

NUMANYTI KITO ŽMOGAUS POREIKIUS

Mūsų gebėjimas užmegzti ryšį su žmonėmis silpnėja, kai pradedame daryti prielaidas. Pavojinga kelti savo idėjas arba internete tyrinėti kitų žmonių reikalavimus ir poreikius, tiesiogiai nepaklausus, kaip geriausia organizuoti reikalus. Jei nuolat elgiatės taip, tarsi jau žinotumėte, ką kiti žmonės galvoja, jaučia ir ko jiems reikia, tuomet prarandate galimybę kurti su jais ryšį, o dėl bendravimo trūkumo dalyviai jaučiasi apriboti ar nesuprasti.

NEPAISYTI REFLEKSIJAI SKIRTO LAIKO ARBA JI SUTRUMPINTI

Pasaulyje nuolat įrodinėjama, kad sėkmingas žmogus yra tas, kuris supranta savo veiksmų prasmę ir sąmoningai žvelgia į gyvenimą. Tam reikia sąmoningo planavimo ir kūrybos, o to neįmanoma pasiekti neišsiugdžius reflektatyvaus požiūrio, gebėjimo analizuoti ir vertinti savo veiksmus bei pasiektus rezultatus. Taip pat nepamirškite, kad refleksijos rezultatai pirmiausia turi būti naudingi besimokančiajam, o ne jums.

TIKĖTIS, KAD VISI ŽINOS, KAIP ELGTIS

Nereikėtų tikėtis, kad žmonės, turintys prieinamumo poreikių ir (arba) mažiau galimybių, tiksliai žinos, kaip organizuoti kelionę, jei tai jų pirmasis tarptautinis projektas. Deja, šiandien vis dar gana dažnai tenka sutikti jaunuolių su prieinamumo poreikiais, kurie nėra keliavę už savo gimtojo miesto ribų, o kartais ir už jų gimtosios vietovės ribų.

Tokiu atveju nenuvertinkite būsimos kelionės baimės ir būkite įsitikinę, kad, lydėdami tokį dalyvį rūpestingiau nei kitus, prisidedate prie išmokto bejėgiškumo. Svarbu, kad jų pirmoji kelionė būtų gana savarankiška, bet tuo pačiu metu, suteikite jiems pagalbos prireikus. Būkite šalia, visą laiką palaikykite ryšį, tačiau leiskite dalyviui būti kuo savarankiškesniam. Padėkite patarimais, bet nedarykite to už juos. Tai daug laiko reikalaujantis procesas, bet vertas to! Ir, žinoma, anksčiau nekeleavęs asmuo gali daug ko nežinoti apie tarptautinę logistiką, gali neteisingai įvertinti savo galimybes persėdant, gali nežinoti oro uostų taisyklių ir pan. Jūsų užduotis - įsivaizduoti, kad patys keliaujate pirmą kartą, ir papasakoti jaunuoliui visą kelionę nuo pradžios iki galo.

PAVYZDYS

Vieną dieną mano vyras lydėjo į užtarnautą poilsį išėjusią ispanų kalbos mokytoją sudėtingoje kelionėje. Ji išsyk pareiškė, kad nieko nesugeba ir nebėra prasmės mokytis, todėl jai reikia kuo didesnės pagalbos kelyje. Ji buvo siaubingai užsispyrusi. Viskuo.

Neįtikėtina, kad jam užteko kantrybės lydėti šią moterį 26 valandas ir niekada nieko už ją nedaryti. Ji labai pyko dėl to, tačiau galiausiai buvo nepaprastai dėkinga už savo naujus įgūdžius. Praėjus vos metams po šios istorijos, ji jau buvo savarankiškai apkeleavusi šešias šalis!

APKRAUTI PROGRAMĄ

Projektuose, kuriuose dalyvauja skirtingų gebėjimų grupės, visų pirma, pati grupė yra puikus resursas visiems dalyviams. Darbas ir poilsis jau savaime yra procesas, kurio metu kiekvienas įgyja naujų įgūdžių, žinių ir atradimų.

Taip pat svarbu atsižvelgti į tai, kad jaunuoliai, turintys prieinamumo poreikių, tam tikriems procesams gali išseikvoti daugiau energijos ir dėl šios priežasties greičiau pavargti. Tam tikrais atvejais žmonėms yra nustatytos ribos, kiek laiko jie gali praleisti be poilsio horizontalioje padėtyje, aktyviai bendraudami, triukšmaudami ir pan. Labai svarbu visada prisiminti, kad daugelis specialių poreikių ne visada yra matomi!

SKIRTI LAIKO VEIKLOS PASIRINKIMUI

Manome, kad beveik bet kurį metodą galima visiškai arba iš dalies pritaikyti konkrečiai dalyvių grupei. Bet vis dėlto ne 100 procentų. Svarbu suprasti, kad dalyvių grupei, kurioje yra žmonių su regos sutrikimais, nereikėtų rinktis aktyvinančių žaidimų, kuriuose reikėtų mėtyti kamuolį iš rankų į rankas. Arba grupėje, kurioje yra rankomis valdomų neįgaliojo vėžimėlio naudotojų, nereikėtų rinktis metodo, kai reikia šokinėti į aukštį.

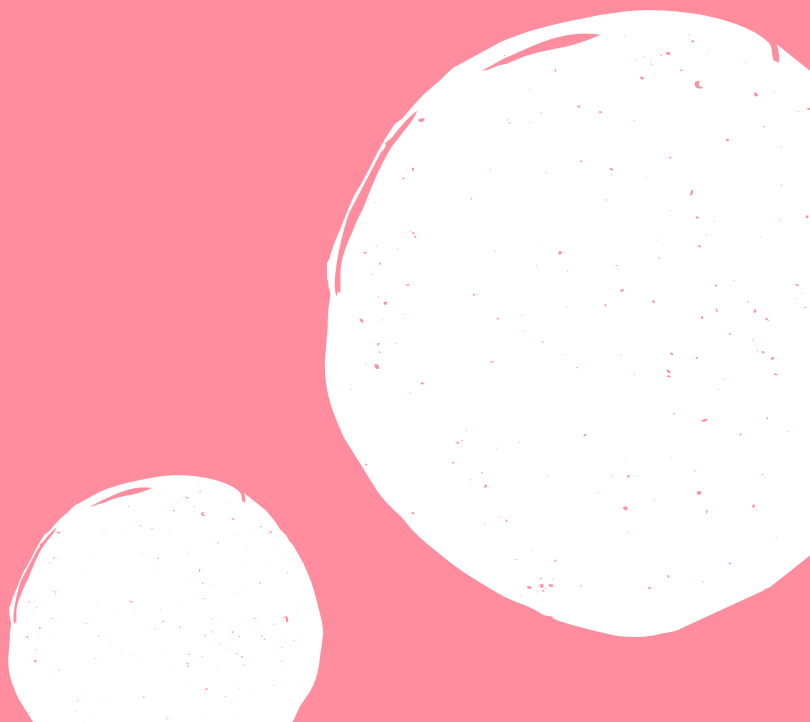
VYKDYTI PROGRAMĄ TOJE PAČIOJE ERDVĖJE

Mokymosi vieta yra mūsų saugi erdvė, tai tiesa. Tačiau svarbu suteikti galimybę skirtingų gebėjimų grupėms būti skirtingose erdvėse, skirtingomis sąlygomis. Suteikti dalyviams galimybę pamatyti, kokia gali būti sąveika tokiose grupėse skirtingo komforto sąlygomis.

Nepatartina keisti vietas pačioje pradžioje, svarbu tai daryti, kai grupė jau yra pasirengusi, kad dalyviai galėtų pajusti sėkmę, sugebėję sėkmingai sąveikauti su grupe sudėtingesnėmis sąlygomis. O tai įmanoma įgijus tam tikrų žinių ir patirties.

„Nėra
ištikimesnio
draugo už
knygą.”

—*Ernest
Hemingway*

9 KITI ŠALTINIAI

Šiek tiek skaitymo - tai visa terapija, kurios žmogui reikia. Šiame skyriuje siūlomuose šaltiniuose apžvelgiama pagrindinė informacija apie įtraukųjį ugdymą iš teorinės perspektyvos ir nagrinėjama, kaip ji pritaikoma realiame gyvenime.

„Siekiant užtikrinti lygias mokymosi galimybes visiems besimokantiesiems, būtina diegti įtraukųjį švietimo modelį, pagal kurį visi vaikai ir jaunuoliai, nepriklausomai nuo jų fizinių, intelektinių, socialinių, emocinių ar kitų aplinkybių, turėtų galimybę mokytis.“ (UNESCO, 1994).

Pagrindinės vertybės, būtinos visiems mokytojams, dirbantiems įtraukiojo ugdymo srityje ir prisiimantiems atsakomybę už visus mokinius: įvairovė laikoma resursu ir privalumu, pagalba teikiama visiems mokiniams, vienodai aukšti lūkesčiai mokytojams, susiję su visų mokinių pasiekimais, bendradarbiavimas ir komandinis darbas, asmeninis profesinis tobulėjimas.

Jeigu jums įdomu, galite susipažinti su mūsų siūlomais šaltiniais, kuriuos naudojome savo darbe.

1. Bettini, E., Benedict, A., & Thomas, R. (2017). *Cultivating a community of effective special education teachers: Local special education administrators' roles*. *Remedial and Special Education*, 38(2), 111–126. Available at <https://doi.org/10.1177/0741932516664790>.
2. Billingsley, B., DeMatthews, D., Connally, K., & McLeskey, J. (2018). *Leadership for effective inclusive schools: Considerations for preparation and reform*. *Australasian Journal of Special and Inclusive Education*, 42, 65–81. Available at <https://www.cambridge.org/core/journals/australasian-journal-of-special-and-inclusive-education/article/abs/leadership-for-effective-inclusive-schools-considerations-for-preparation-and-reform/738FE6D6F3019314336C614AD69984A2>.
3. Billingsley, B. S., McLeskey, J., & Crockett, J. B. (2014). *Principal leadership: Moving toward inclusive and high-achieving schools for students with disabilities (Document No. IC-8)*. University of Florida, Collaboration for Effective Educator, Development, Accountability, and Reform Center. Available at <http://cedar.education.ufl.edu/tools/innovation-configurations/>.

4. Blanton, L. P., Pugach, M. C., & Boveda, M. (2018). *Interrogating the intersections between general and special education in the history of teacher education reform*. *Journal of Teacher Education*, 69(4), 354–366. Available at <https://doi.org/10.1177/0022487118778539>.
5. Boyle, C., Topping, K., & Jindal-Snape, D. (2013). *Teachers' attitudes towards inclusion in high schools*. *Teachers and Teaching*. Available at <https://doi.org/10.1080/13540602.2013.827361>.
6. Buchner, T., Shevlin, M., Donovan, M.A. & Corby, D. (2021). *Same Progress for All? Inclusive Education, the United Nations Convention on the Rights of Persons With Disabilities and Students With Intellectual Disability in European Countries*. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*. 18(1), 7 – 22. Available at <https://doi.org/10.1111/jppi.12368>.
7. Claes, N., & Goransson, K. (2017). *What is meant by inclusion? An analysis of European and North American journal articles with high impact*. *European Journal of Special Needs Education*, 32(3), 437 – 451. Available at [Doi: 10.1080/08856257.2017.1295638](https://doi.org/10.1080/08856257.2017.1295638).
8. Dare, L., Nowicki, E. (2018). *Strategies for inclusion: Learning from students' perspectives on acceleration in inclusive education*. *Science Direct*. 69(1), 243-252. Available at [https://www.sciencedirect-com.databases.lanet.lv/science/article/pii/S0742051X17306789#!](https://www.sciencedirect.com.databases.lanet.lv/science/article/pii/S0742051X17306789#!).
9. DeMatthews, D.E., Serafini, A., & Watson, T.N. (2021). *Leading Inclusive Schools: Principal Perceptions, Practices and Challenges to Meaningful Change*. *Educational Administration Quarterly*, 57 (1), 3 - 48. Available at <https://journals-sagepub-com.databases.lanet.lv/doi/10.1177/0013161X20913897>.
10. DeMatthews, D.E., Kotok, S., & Serafini, A. (2019). *Leadership Preparation for Special Education and Inclusive Schools: Beliefs and Recommendations From Successful Principals*. *Journal of Research on Leadership Education*, 15 (4), pp.303 – 329. Available at <https://journals-sagepub-com.databases.lanet.lv/doi/full/10.1177/1942775119838308>.
11. European Agency for the Development of Special Needs Education. (2011). *Teacher education for inclusion in European countries - challenges and opportunities*. Odense, Denmark: European Agency for the Development of Special Needs Education. Available at <https://www.european-agency.org/sites/default/files/te4i-synthesis-report-lv.pdf>.

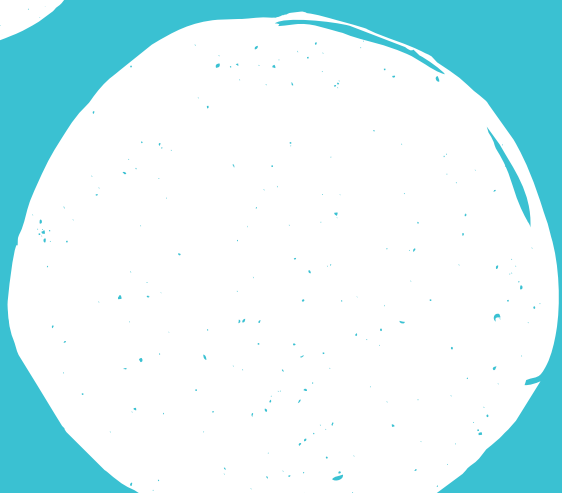
12. Gauthier de Beco. (2017). *The Right to Inclusive Education According to Article 24 of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities: Background, Requirements and (Remaining) Questions*. *Netherlands Quarterly of Human Rights*. 32(3), 263-287. Available at <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/016934411403200304>.
13. Hautmäki, J., & Podolskiy, A.I. (2021). *The finnish education as an individualized service system with a reference to students with special educational needs*. *Psychological Science and Education*, 26 (3), 94 – 101. Available at www.psyjournals.ru/en/psyedu/2021/n3/Hautamaki_et_al_en.shtml.
14. Hornby, G. (2021). *Are inclusive education or special education programs more likely to result in inclusion post-school?* *Education Sciences* Open Access, 11 (6). Available at <https://www.mdpi.com/2227-7102/11/6/304/htm>.
15. Hornby, G. (2015). *Inclusive Special education: Development of a new theory for education of children with special educational needs and disabilities*. *British Journal of Special Education*, 42(3), 234 – 256. Available at <https://nasenjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-8578.12101>.
16. Kozleski, E., Stepaniuk, I., & Proffitt, W. (2020). *In the eye of the storm: When retreat is an unacceptable option*. *Multiple Voices: Disability, Race, and Language Intersections in Special Education*, 20(1), 16–31. Available at <https://meridian.allenpress.com/mvedel/article-abstract/20/1/16/441034/In-the-Eye-of-the-Storm-When-Retreat-Is-an>.
17. Mag, A., Sinfield, G., Burns, S., & Tom (2017.) *The benefits of inclusive education: new challenges for university teachers*. 8. starptautiskā konference par ražošanas zinātni un izglītību (MSE 2017) – tendences jaunajā industriālajā revolūcijā. Rumānija. Available at http://apps.webofknowledge.com.datubazes.lanet.lv/full_record.do?product=WOS&search_mode=GeneralSearch&qid=2&SID=F6QhiuKxUaXzq5ycanW&page=1&doc=3.
18. Malki, S., & Einat, T. (2017). *To include or not to include – This is a question Attitude of inclusive teachers toward the inclusion of pupils with intellectual disabilities in elementary schools*. *Education, Citizenship and Social Justice*, 1–16. Available at <https://doi.org/10.1177/1746197917705138>.
19. Mata, L., Clipa, O., & Lazar, I. (2020). *Measuring In-Service Teachers? Attitudes Towards Inclusive Education*. *International Journal of disability development and education*. 67(2), 135 – 150. Available at <https://www-tandfonlinecom.datubazes.lanet.lv/doi/full/10.1080/1034912X.2019.1679723>.

20. Melloy, K.J., Cieminski, A., & Snndeen, T. (2021). *Accepting Educational Responsibility: Preparing Administrators to Lead Inclusive Schools*. Available at DOI: [10.1177/19427751211018498](https://doi.org/10.1177/19427751211018498).
21. Naukkarinen, A. (2010). *From discrete to transformed? Developing inclusive primary school teacher education in a Finnish teacher education department*. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 10 (1), 185-196. Available at https://www.researchgate.net/publication/229573525_From_discrete_to_transformed_Developing_inclusive_primary_school_teacher_education_in_a_Finnish_teacher_education_department.
22. O'Hanlon, Ch. (2009). Chapter 9 | *Using Action Research to Support Students with Special Educational Needs*. The SAGE Handbook of Educational Action Research. Available at <https://dx-doi-org.datubazes.lanet.lv/10.4135/9780857021021.n12>.
23. Qureshi, S. (2015). *Key drivers of optimal special education needs provision: an English study*. *The Journals of Special Education and Rehabilitation*, 16 (3/4), 13 – 29. Available at <https://www-proquest-com.datubazes.lanet.lv/docview/1737514003/36EBF4208FB942DAPQ/66?accountid=27169>.
24. Qvortrup, A., & Qvortrup, L. (2018). *Inclusion: Dimensions of inclusion in education*. *International Journal of Inclusive Education*, 22 (7). 803 – 817. Available at DOI: [10.1080/13603116.2017.1412506](https://doi.org/10.1080/13603116.2017.1412506).
25. Robinson, D. (2017). *Effective inclusive teacher education for special educational needs and disabilities: Some more thought on the way forward*. *Science Direct*, Volume 61, Pages 164 – 178. Available at <https://www-sciencedirectcom.datubazes.lanet.lv/science/article/pii/S0742051X16303869>.
26. Sentenac, M., Ehlinger, V., Michelsen, S. I., Marcelli, M., Dickinson, H. O., & Arnaud, C. (2013). *Determinants of inclusive education of 8–12 year-old children with cerebral palsy in 9 European regions*. *Research in Developmental Disabilities*, 34, 588–595. Available at <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2012.09.019>.
27. Shelvin, M., & Banks, J. (2021). *Inclusion at a crossroads: Dismantling Ireland's system of special education*. *Education Sciences Open Access*. 11 (4), Available at <https://www.mdpi.com/2227-7102/11/4/161/htm>.
28. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2009). *Policy guidelines on inclusion in education*. UNESCO, Paris. Available at <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf000001778493>.

30. Theoharis, G., & Causton-Theoharis, J. (2011). *Preparing pre-service teachers for inclusive classrooms: Revising lesson-planning expectations*. *International Journal of Inclusive Education*, 15 (2011), 15 (7), pp. 743-761 Available at <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-80051525021&origin=inward&txGid=5a54b5843864fde0874939eb43aee97f>.
31. Tindall, D., MacDonald, W., Carroll, E., & Moody, B. (2014). *Pre-service teachers attitudes towards children with disabilities: An Irish perspectives*. *European Physical Education Review*, 21(2), 206–221. Available at <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1356336X14556861>.
32. Thomas, G., Walker, D., & Webb, J. (2006). *The making of the inclusive school*. London, England: Routledge. Available at <https://www.routledge.com/The-Making-of-the-Inclusive-School/Thomas-Walker-Webb/p/book/9780415155601>.

„Kaip nuostabu,
kad niekam
nereikia laukti nė
akimirkos norint
pradėti tobulinti
pasaulį.”

—*Anne Frank*

10 PRATARMĖ

Kiekviena mūsų diena kupina galimybių pakeisti pasaulį. Ypač pradedant nuo savęs. Tai nuostabi magija, kai pakeitęs vieną mažą mintį ar pabandęs padaryti ką nors truputį kitaip, kiekvienas gali parodyti pavyzdį, kuris iš esmės pakeis aplinkinių požiūrį.

Be to, suteiktos galimybės ir vietos yra nepaprasta dovana. Galima įgyti patirties mišrioje grupėje bei dalintis savo patirtimi tarptautinėse ir vietinėse grupėse - tokią galimybę suteikia „Erasmus“ programa.

Erasmus programos leidžia keisti save, dalintis, keisti kitus, suteikti daug vilties ir tikėjimo. Tikėkite savimi, žmonėmis ir vertybėmis, dėl kurių stengiatės.

VIKTORINOS REZULTATAI

K1

Mūsų nuomone, tinkamiausias atsakymas buvo - „**Padidėjusi socialinė poliarizacija (susiskirstymas į skirtingas grupes)**“.

MacDonaldas ir Marshas (2005) pateikia šešių socialinės atskirties formavimo komponentų sąrašą:

- Socialinė atskirtis - tai ne tik skurdas, susijęs su pajamomis: be ekonominio marginalumo, yra ir politinių bei kultūrinių aspektų;
- Socialinė atskirtis pasireiškia per keletą tarpusavyje susijusių problemų ir sunkumų visumą, kurie būdingi tam tikrų grupių sąlygoms ir patirčiai;
- Socialinė atskirtis nėra atsitiktinio pasiskirstymo tarp individų ar namų ūkių požymis, ji yra susitelkusi konkrečioje geografinėje teritorijoje. Ji yra padidėjusios socialinės poliarizacijos tarp rajonų rezultatas;
- Socialinė atskirtis yra politinės ekonomikos, pagal kurią kai kurios grupės įgyja privilegijų ir galios kitų grupių atžvilgiu, pasekmė;
- Socialinė atskirtis yra dinamiškas procesas, vykstantis laikui bėgant;
- Socialinė atskirtis gali sukelti poveikį iš kartos į kartą, nes susikaupusios nepalankios sąlygos perduodamos iš kartos į kartą.

K2

Kalbant apie skirtumą tarp įtraukties ir lygybės švietime, džiaugsimės, jei pasirinksite „**Įtraukusis ugdymas - tai principas, kuris skatina ir palaiko visų besimokančiųjų įvairovę**“, o „**Lygybė švietimo procese reiškia prieinamumą: tikimybę, kad vaikai iš skirtingų socialinių grupių pateks į švietimo sistemą**“.

Daugelyje šalių įtraukusis ugdymas vis dar suprantamas kaip būdas teikti ugdymą vaikams su negalia bendrojo ugdymo įstaigose. Tačiau tarptautiniu mastu jis vis plačiau suvokiamas kaip principas, kuriuo skatinama ir palaikoma visų besimokančiųjų įvairovė.

Tai reiškia, kad siekiama panaikinti socialinę atskirtį, kurią sąlygoja požiūris ir reakcija į rasės, socialinės klasės, etninės kilmės, religijos, lyties, seksualinės orientacijos, migranto statuso ir gebėjimų įvairovę. Todėl ji remiasi įsitikinimu, kad švietimas yra pagrindinė žmogaus teisė ir teisingesnės visuomenės pagrindas.

K3

Kalbant apie tokių sąvokų, kaip „žmogaus teisės“ ir „įtrauktis“, bendrumą, be abejo, įtrauktis yra viena pagrindinių žmogaus teisių, kuri užtikrina, kad **„visos paramos sistemos būtų prieinamos tiems, kuriems tokios paramos reikia, ir tai yra pilietinė atsakomybė, o ne paslauga“**.

Žmogaus teisių sąvoka buvo sukurta JT organizacijų ir joje raštiškai išdėstyta, ką kiekvienas žmogus turėtų gauti šiame pasaulyje, pradedant maistu, švietimu, lygiomis teisėmis pagal įstatymą ir baigiant privatumu.

Įtrauktis - tai mūsų visuotinės vienybės ir tarpusavio priklausomybės pripažinimas, kad mes esame vieningi, nors ir nesame vienodi. Įtrauktis apima kovą su atskirtimi ir visomis socialinėmis problemomis, kurias sukelia atskirtis: rasizmu, amžiumi, seksizmu ir t. t.

www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights

K4

Yra kelios „apsaugotos charakteristikos“, tarp jų - lyties pakeitimas, seksualinė orientacija, negalia ir amžius. Įstatymas draudžia diskriminuoti asmenį dėl:

- amžiaus
- negalios
- lyties pakeitimo
- santuokos ir civilinės partnerystės
- nėštumo ir motinystės
- rasės
- religijos ar tikėjimo
- lyties
- lytinės orientacijos

K5

Neabejotinai „įtraukusis ugdymas yra naudingas visiems, įtrauki aplinka augina ir praturtina”.

Įtraukusis ugdymas:

- padeda visiems mokiniams išnaudoti visas savo galimybes;
- kuria priėmimo ir supratimo kultūrą;
- kuria draugystę ir ryšius tarp klasės draugų;
- ruošia mokinius gyvenimui po mokyklos;
- nauda visai bendruomenei;
- didina mokinių savigarbą ir pasitikėjimą savimi;
- gerina mokinių socialinius įgūdžius;
- skatina įvairovę mokyklose ir universitetuose;
- gerina akademinius rezultatus;
- padeda mažinti patyčias ir priekabiavimą.

K6

Ir paskutinis, tačiau nemažiau svarbus įtraukiojo ugdymo apibrėžimas - „įtraukusis ugdymas - tai toks ugdymas, kai visi jaunuoliai gali dalyvauti ir jie yra laukiami. Atitinka amžiaus reikalavimus ir yra reguliariai organizuojamas. Jaunuoliai skatinami žaisti, mokytis, bendradarbiauti ir visur dalyvauti.”

Kad įsitikintumėte, jog nuo pat pradžių buvote teisūs ;)

(Ne)Vadovas

Žingsniai
įtraukiosios
mokymosi
aplinkos link

Erasmus+

erasmus+ and
european solidarity
corps agency